

37e JAARGANG nr. 1 - Zomer 2016

V
A
N

ZOYS

T
O
T

SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING
"SOEST - SOESTERBERG"

HISTORISCHE VERENIGING SOEST/SOESTERBERG

Secretariaat: Steenhoffstraat 46 - 3764 BM - Soest - info@hvsoest.nl - www.hvsoest.nl

Interim-voorzitter:	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Vice voorzitter:	Ton Hartman	ton.hartman@telfort.nl	035-7851770
Secretaris:	Johan van 't Klooster	jakvantklooster@hetnet.nl	035-5885399
Penningmeester:	Patrick Kuijpers	pkuijpers@deloitte.nl	035-6013060
Overige leden:	Rob van Es	r.ves@hccnet.nl	035-6022944

Inhoudsopgave - Zomer 2016

	pag.
1. Voorwoord van de (interim) voorzitter	1
2. Voorwoord van de redactie	3
3. Terugblik op het vorige nummer	4
4. Berichten van het bestuur	5
5. Sporthal Beukendal na 50 jaar vervangen?	6
6. Bakkers van Soest in de 15de en 16de eeuw	12
7. Opvang Belgische vluchtelingen	18
8. Het portret van de familie Kok	30
9. Dirk Mara Rijk Hendrik Kroon (1909-1945)	36
10. Thuis heb ik nog een ansichtkaart (2)	39
11. De wijk 't Hart in de jaren tussen 1930 en 1955 (deel 1)	40
12. Princecamp	45
13. Bouwlust in Laag Hees aan de Turfweg 5: einde van het verval?	46
14. Museum Soest	56

Omslagfoto: Sporthal Beukendal bekend door het 'oog' van het kunstwerk "Lauwerkrans en Figuren". Foto Ton Hartman

VOORWOORD VAN DE (INTERIM) VOORZITTER:

Een goede gewoonte binnen onze vereniging is dat bij de start van een nieuw verenigingsjaar de voorzitter een voorwoord schrijft, dus ook een nieuwe voorzitter.

Graag wil ik mij in deze eerste editie aan u voorstellen. Velen van u kennen mij reeds van fietstochten, bustochten, klitsavonden en in het verleden in allerlei functies binnen Museum Soest.

Ik werd heel veel jaren geleden geboren in Alkmaar als Hanneke Slot. Op mijn tiende verhuisden wij, mijn ouders, twee broers en een zusje naar Utrecht, waar wij drie jaar bleven wonen. In 1965 kwamen wij naar Soest, waar ik verder opgroeide met de ULO en de korfbalclub Meteoren. Mijn loopbaan startte met een opleiding aan de Pedagogische Academie, die ik na vier jaar positief afsloot. Na een jaartje voor de klas, trouwde ik met SRV-man Kees Roskam van de Molenstraat en werd op mijn 24ste voor de eerste keer moeder en wel van een dochter: Selina. Na twee en een half jaar werd de "volgende" geboren, maar wonder boven wonder, het waren maar liefst drie baby's tegelijk: twee jongens en een meisje. Niet te vroeg geboren en helemaal gezond. Wij noemden hen Robin, Marco en Inge en zij zijn nog steeds alle drie woonachtig in Soest, Selina woont sinds een jaar of tien in Amersfoort. Helaas werd hun vader ziek, hij kreeg de Ziekte van Kahler en die werd hem binnen drie jaar fataal en hij overleed daardoor in 1983 op 40-jarige leeftijd, toen de kinderen 5 1/2 en 8 jaar waren. Met vier kleine kinderen was het daarna zaak om zo snel mogelijk weer als onderwijzeres aan het werk te gaan, tijd om echt te rouwen was er niet, want er moest brood op de plank komen. Na wat omzwervingen langs andere basisscholen kreeg ik een vaste baan op de Desmond Tutuschool, toen nog de Ingenhof, bij Ans Mann. Dit duurde tot Ans met pensioen ging en was de zwaarste maar ook de beste tijd van mijn leven. Een baan met heel veel voldoening. Jaarlijks zoeken de collega's elkaar nog op met een dinertje, dat zegt wel iets. Sindsdien stort ik mij op allerlei vrijwilligersbanen en heb inmiddels tot mijn grote vreugde maar liefst elf kleinkinderen en een

partner (Jan) met nog eens drie kleinkinderen. Sinds afgelopen zomer zing ik met heel veel plezier in het PVocaal-koor en dit koor heeft op het Bevrijdingsconcert op 7 mei j.l. nog opgetreden. Op vakantie gaan wij het liefst met ons kleine zilverkleurige campertje (VW T4), een gewezen ambulance uit Oostenrijk en knorren daarmee door West-Europa. En dat de tijd vliegt merk ik in juli a.s. want dan word ik alweer 65 jaar, waarmee de borstkanker die zes en een half jaar geleden bij mij werd geconstateerd, dus alweer even zoveel tijd geleden is, onnodig om aan te geven hoe blij ik daarmee ben. Natuurlijk is het bovenstaande niet meer dan , zeg maar, een klein overzicht van mijn leven maar voldoende om een indruk te krijgen van uw nieuwe voorzitter.

Na mijn werkzame tijd kwam ik door Jan terecht in het Museum en voelde mij daar tussen al die oude spulletjes en bij Antoon van den Dijssel erg op mijn gemak. Het was dan ook in die tijd dat ik mij ging interesseren voor de historie van Soest in al zijn facetten. Daarvanuit startten mijn werkzaamheden voor het museum en automatisch voor de HVS, die mij in de loop der tijd uitnodigde om steeds meer te doen bij de HVS en daarmee tevens meer inzicht te krijgen in het verleden maar ook zeker in het heden, welke natuurlijk onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Hieruit vloeide ook voort mijn ambitie om uw voorzitter te zijn, al is het "ad interim". Er is veel te doen.

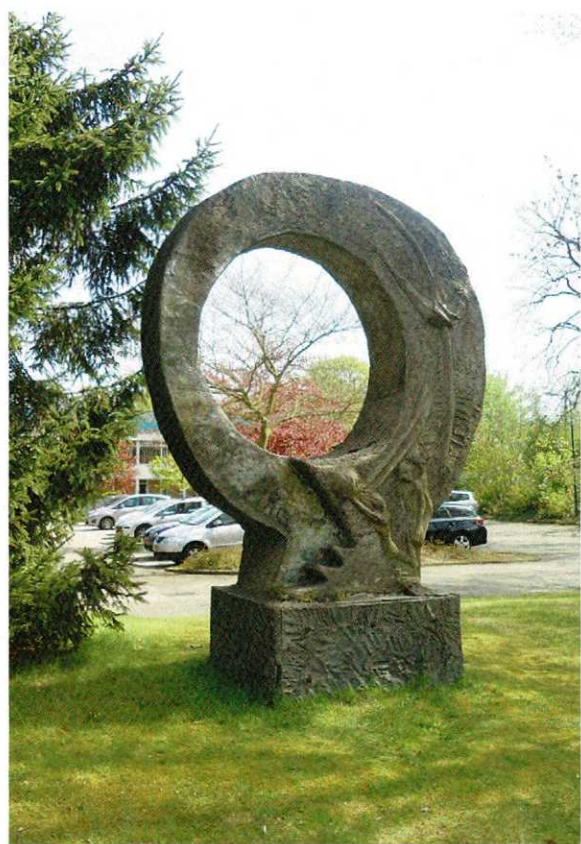
Wij, het bestuur, doen ons best om op allerlei gebied de historie van Soest te onderzoeken en zichtbaar te maken voor zo veel mogelijk mensen door boeken uit te geven over de geschiedenis (o.a. Soest en Soesterberg in de 17de en 18de eeuw en het nieuw te schrijven Soest in de 19de eeuw) en de websites www.hvsoest.nl en www.soestopdekaart.nl verder te ontwikkelen en te onderhouden, en niet te vergeten het 4 keer per jaar uitgeven van ons eigen blad Van Zoys tot Soest , het geven van een lezing zo nu en dan en u verder te betrekken in allerlei quizen, fietstochten en bustochten, die ook altijd een cultuurhistorische achtergrond hebben. Met andere woorden: wij proberen de historische waarden van Soest in onze vereniging zo goed mogelijk te beheren.

Vanuit deze positie wil ik een ieder die de HVS een goed hart toedraagt en allen die meewerken in deze vereniging bedanken voor hun inzet en spreek de wens uit in de verwachting en hoop, op een goede samenwerking met de leden, Museum Soest, het Gilde en daar waar nodig de Gemeente Soest, en alle andere instellingen waarmee een Historische Vereniging van doen heeft....

Met vriendelijke groet, uw (interim) voorzitter:
Hanneke Roskam-Slot.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

Een nieuwe jaargang van uw vertrouwde blad met naar onze mening weer veel lezenswaardige artikelen. U heeft op de vorige bladzijden al kennis gemaakt met onze nieuwe voorzitter. Eerst een terugblik op het vorige nummer (aanvullingen op vorige nummers blijven welkom). Het eerste 'hoofdartikel' gaat over het tot stand komen van sporthal Beukendal, bijna 50 jaar geleden. René van Hal heeft het een en ander opgetekend. Op de voorzijde ziet u ook het bijbehorende kunstwerk genaamd: "Lauwerkrans en Figuren". Het is gemaakt door de Soester kunstenaar Otto Schouten (1937-2001) van polyester in 1972. Verder schrijft Jos Hilhorst over de eerste

bakkers in de late Middeleeuwen waarvan de naam bekend is. Jan de Mos werd geïnspireerd tot een bijdrage over de Belgische vluchtelingen van ruim honderd jaar geleden. Een foto binnengebracht in Museum Soest is geïdentificeerd en beschreven. In de serie "Gezondheidszorg in Soest en Soesterberg" een bijdrage van Dik Top over een 'vliegende' dokter. De door de 'tand des tijds' aangetaste boerderij "Bouwlust" aan de Turfweg is door Henk Groenesteijn beschreven, mogelijk is zijn betovergrootvader Theunis Groenesteijn degene die er het langst gewoond heeft. Verzetsman Dirk Kroon krijgt wat aandacht, ook hier heeft onderzoek verrassende resultaten opgeleverd. Jan Veldhuizen heeft zijn jeugdhervindingen over de wijk 't Hart op papier gezet, onze dank gaat voor dit verhaal ook naar Piet van Elteren die de nodige assistentie verleend heeft. Verder nog de vaste rubriekjes.

TERUGBLIK OP HET VORIG NUMMER

Lente 2016

In het artikel over de volleybalsport van de hand van René van Hal zijn verkeerde namen onder een foto geplaatst op bladzijde 30. Opnieuw de foto met de juiste namen: Bovenste rij van links naar rechts Theo Remmerswaal, Co van Herwaarden, Jan Lijkedijk, Dick Brink, Fons Hilhorst. Voorste rij: Fons Luijben, Herman Stam, Bert van de Zanden.

Uit de bladen

Dolderse Kroniek 19de jrg. nr. 1 Januari 2016

In dit blad een uitgebreid artikel over het Dolderse bedrijf "Garage Kooy", op zich niet noemenswaardig voor Soest. Maar de oorsprong van dit bedrijf en het verwante autogaragebedrijf "Gebr. Van Kooij" stimuleert meer onderzoek. De oprichter van het bedrijf in Den Dolder was de in Soest geboren Jan van Kooij (1894-1963). Zijn vader was tuinman bij de familie Henning en woonde aan de Veenzoom 9. In 1919 vestigde zich Walde Salomonsky, geboren in 1845 in Duitsland, zich aan de Eigendomweg. Als fabrikant van kunstboter, we zouden nu spreken van margarine, kon hij zich een auto met chauffeur veroorloven. Daarvoor nam hij voormelde Jan van Kooij aan, die in de loze uurtjes gewoon tuinman was. De jongere broers van Jan: Henk en Aart waren de grondleggers van het Soester autobedrijf "Gebr. Van Kooij".

BERICHTEN VAN HET BESTUUR

Allereerst wil het bestuur iedereen bedanken die ons een blijk van medeleven heeft gegeven naar aanleiding van het overlijden van onze voorzitter Herman Schoemaker. Het is zeker een gemis voor onze vereniging, maar de realiteit is dat we verder gaan. Voorlopig onder leiding van Hanneke Roskam maar bestuur en de 'benoemingscommissie' zijn naarstig op zoek naar een meer definitieve oplossing. Het bestuur is blij dat Hanneke deze toch wel zware taak op zich genomen heeft.

Bestuurssamenstelling

Op de jaarvergadering heeft Henk Groenesteijn afscheid genomen van het bestuur. Om persoonlijke redenen heeft ook Fred Engberink besloten om het bestuur te verlaten. Beiden blijven zich op de achtergrond inzetten voor de HVS. Van Henk en Fred hebben we als bestuur op gepaste wijze afscheid genomen.

Activiteiten

Na het officiële gedeelte van de jaarvergadering heeft René van Hal een presentatie gegeven over de mogelijkheden van onze websites www.hvsoest.nl, www.verdwenensoest.nl en www.soestopdekaart.nl. Inmiddels zijn de vrijwilligers Joop Piekema en Piet van Elteren druk doende om nog meer fotomateriaal op de laatste website te plaatsen. Op Koningsdag en op de Oude Ambachtenmarkt heeft de HVS zich weer gepresenteerd, beide keren met een kleine quiz. Op Koningsdag stonden wat winkeliers uit 't Hart centraal. Mevrouw Strietman had met de nodige inspanningen alle antwoorden goed en verdiende de hoofdprijs. Op de Oude Ambachtenmarkt werden wat ambachtelijke gereedschappen uit Museum Soest getoond. Hier waren zeven goede oplossingen en na loting waren de winnaars: dhr. Bressers uit Soesterberg, dhr. Laseur uit Amersfoort en familie Carl van Dorresteyn uit Soest.

Ledenbestand

Voor zover ons bekend zijn de volgende leden overleden: mevrouw Ada van Asselt-Schalkx en mevrouw Schreuder-Trautwein, zij was de schoondochter van politiekorpschef inspecteur A.F. Schreuder (1885-1942) die in het concentratiekamp Neuengamme omgekomen is. Wij wensen de nabestaanden de kracht toe om het verdriet te dragen.

Nieuwe leden mogen we ook verwelkomen: de heren Berendse, Van der Wijden, De Weerd, Batenburg, Buxtorff, Hilderink, Goudriaan, Van Deursen en Kuyer en de families Lenarduzzi en Kok.

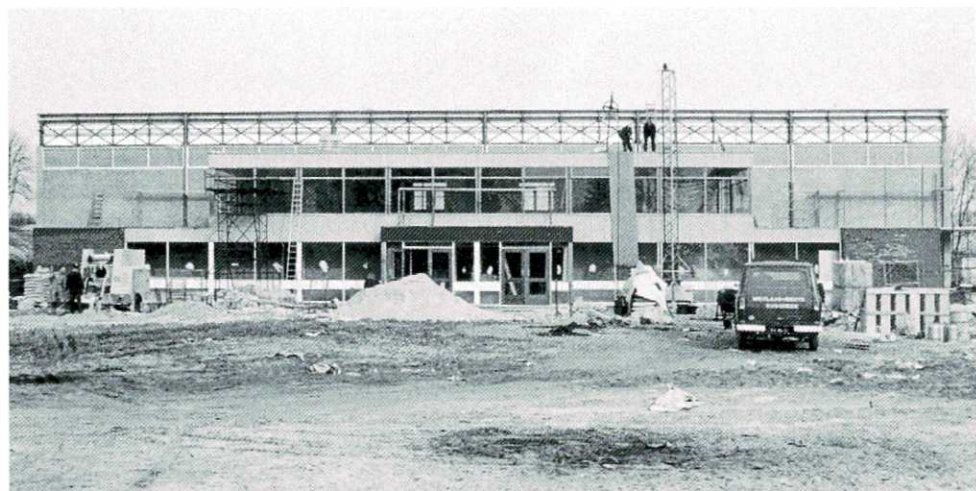
SPORTHAL BEUKENDAL NA 50 JAAR VERVANGEN?

Als uitvloeisel van de bezuinigingstaakstelling sport wordt op dit moment een Visie Binnensportaccommodaties ontwikkeld. Een van de vragen waarop een antwoord moet worden gegeven is: gaan we Sporthal Beukendal nog renoveren of wordt deze afgebroken en (elders) vervangen door nieuwbouw? Aan zo'n besluit zitten emotionele kanten, zeker voor de personen die zich ruim 50 jaar geleden hebben ingezet om deze Sporthal, de eerste in Soest, te realiseren. Dat ging zeker niet zonder slag of stoot. In deze bijdrage een terugblik op de initiatieven om in Soest een sporthal te gaan bouwen.

Door René van Hal

Historie sportaccommodaties in Soest

Wanneer we terugblikken op de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw, dan moest Soest, maar ook andere plaatsen in Nederland, voor de binnensport gebruik maken van gymzalen, die met name voor het voortgezet onderwijs door de gemeenten werden gebouwd. In Soest betrof dat gymzalen bij de drie MULO-scholen, te weten Openbaar in de Kerkebuurt, de Christelijke aan de Prins Bernhardlaan, later ook bij de RK Mulo aan de Steenhoffstraat en de LTS aan de Soester Engweg. Binnensport was toen nog niet in opkomst. Sporten deden we veelal buiten. Ook in 1965 gaf het toenmalige Ministerie van CRM nog aan dat er weliswaar een chronisch tekort was aan overdekte sportaccommodaties, maar dat het nog steeds het verstandigst was om het accent te leggen op kleinschaligheid. Al in 1950 werd in de kringen van de toenmalige Soester Sport Federatie gesproken over de wens in Soest een sporthal te realiseren. Een financiële actie onder de Soester gemeenschap leverde wel geld op, maar zeker niet voldoende om er een te kunnen bouwen. Het initiatief strandde.

De Soester sportverenigingen bleven dan ook voor het spelen van de competitie aangewezen op de grotere sportaccommodaties in Utrecht (Jaarbeurshal), Hilversum (o.a. Expohal) en later Amersfoort (Markthal). De binnensportverenigingen in Soest met de langste historie zijn gymnastiek (voorgangers van de Springbokken waren Olympia, Crescendo later Soester Turnclub) en volleybal (Olympia en SW). Niet veel later is men van oorspronkelijke buitensporten ook met een binnencompetitie gestart (handbal, basketbal en korfbal en nog weer jaren later ook voetbal en hockey). Met name bij de volleybalverenigingen ontstond begin jaren '60 opnieuw de vraag of

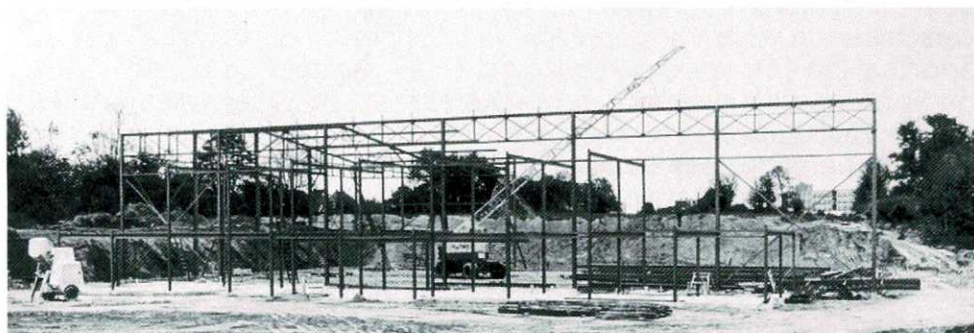

er in Soest geen plaats was voor een sporthal, zodat men niet meer naar buurgemeenten hoefde te reizen. Op dat moment kon zeker nog onvoldoende worden onderbouwd dat er een acceptabel bezetting van de sporthal te behalen viel. Pas toen in 1965 er positieve geluiden waren over een betere bezetting van een nog steeds zeer gewenste sporthal in Soest, was dit voor het bestuur van de toenmalige Sportstichting aanleiding deze wens opnieuw in onderzoek te nemen. Daarbij werd ze geholpen door een nieuw overheidsbeleid terzake dat door Minister Vrolijk werd afgekondigd en was gericht op het inrichten van een netwerk van "goedkope" standaard-sporthallen. Hij ondersteunde dit met de "Rijksregeling Subsidiëring overdekte sportaccommodaties". Dat dit initiatief actief voor Soest ter hand werd genomen, is te danken aan de acties die door de toenmalige voorzitter van volleybalvereniging Olympia, Werner Paans, werden uitgezet. Hij liet zich niet van zijn wens afbrengen en zocht naar mogelijkheden om een sporthal in Soest te realiseren.

Het initiatief voor Sporthal Beukendal is geboren

Overleg tussen besturen van verschillende sportverenigingen en personen uit het bedrijfsleven, c.q. Soester Zakenkring, leidde tot het besluit om in januari 1967 een Commissie Sporthal in het leven te roepen. Deze Commissie werkte het initiatief verder

uit en bezocht in dat jaar ook verschillende nieuwgebouwde sporthallen zoals in Enschede en Emmeloord. Ook kon men met het gemeentebestuur de afspraak maken over de plek die voor de sporthal beschikbaar zou komen, t.w. aan de Beukenlaan vlak naast de door te trekken Dalweg. De Commissie werd echter in het najaar 1967 omgedoopt tot een "Stichting Sportgebouwen Soest". In deze Stichting waren burgerij, sport en overheid gelijkelijk vertegenwoordigd. Uit het nodige researchewerk had men namelijk vastgesteld dat de realisatie van een sporthal door de gemeente of door een gemeentelijke stichting, gezien allerlei regelgeving en voorschriften, niet direct tot de mogelijkheden zou behoren. Dus particulier initiatief. Echter al snel was er voortschrijdend inzicht vanuit de acties bij het verwerven van voldoende financiële middelen dat de realisatie van de sporthal uiteindelijk toch beter door de gemeente Soest zelf via de Stichting Lichamelijke Opvoeding en Sport uitgewerkt zou kunnen worden, zo liet wethouder K. de Haan de initiatiefnemers op 12 maart 1968 weten. Er was anders geen toestemming te verkrijgen van Gedeputeerde Staten van Utrecht. Deze Stichting, waarin natuurlijk ook de sportverenigingen vertegenwoordigd waren, nam het initiatief vervolgens voortvarend ter hand. Op 28 maart 1968 neemt de gemeenteraad een besluit om in Soest een Sporthal te gaan bouwen. In een brief over dit besluit aan initiatiefnemer Werner Paans gaf het gemeentebestuur aan dat zij de teleurstelling van hem dat de gemeente en niet "zijn" stichting de Sporthal zou realiseren kon begrijpen, maar dat hij ook blij moest zijn dat Soest binnen niet al te lange tijd zelf over een sporthal zou kunnen beschikken. De bouwkosten werden geraamd op ongeveer 1 miljoen gulden en de gemeente gaf aan dat ze het verwachte exploitatietekort zou financieren. Al op 28 mei 1968 werd officieel met het grondwerk gestart. Daaromheen werd er al een feestje gebouwd. Een jaar later zou de sporthal al in gebruik kunnen

worden genomen. Wanneer we kijken naar de voorbereidingstijd tussen initiatief, besluitvorming en realisatie, is dit toch verrassend snel, zeker in vergelijking met de procedures die tegenwoordig gevolgd moeten worden.

De opening en het gebruik gedurende bijna 50 jaar

Op 17 mei 1969 werd Sporthal Beukendal officieel geopend. Daaromheen werd een groot feest gevierd, waaraan een veelheid aan verenigingen, zowel sport als cultuur, een bijdrage leverde. De regie was in handen van Piet Ekel, die niet alleen een radio- en tv-persoonlijkheid was, maar zich ook jarenlang heeft ingezet voor de Soester sport, o.a. als voorzitter van de Soester Turnclub. Dit was de start van een intensief door de sport gebruikte Sporthal, maar wel al vanaf het begin met een exploitatie die verre van kostendekkend was. De eerste jaren speelden niet alleen Soester sportverenigingen hier hun thuiswedstrijden, maar ook verschillende verenigingen uit Baarn, tot het moment dat aldaar Sporthal De Trits werd gerealiseerd. In de eerste 15 jaar beschikte de Sporthal zelfs over een eigen beheerder, die tijdens het gebruik van de zaal aanwezig was (deze functie werd jarenlang ingevuld door de heren Kuiper en Majoor, en later Oranje e.a.). Dit werd natuurlijk veel te duur en was een van de eerste dingen waarop bezuinigd zou worden door de gemeente. De sporthal beschikt op de 1ste verdieping over een restaurant dat vanaf de opening professioneel werd geëxploiteerd, vanaf 1974 (dus al meer dan 40 jaar) door Rinus Valk. Voor de meeste binnensportverenigingen

uit Soest is deze Sporthal jarenlang de thuishaven geweest voor trainingen en wedstrijden. Met de komst van een nieuw Sportcomplex op de Eng tegenover het gemeentehuis, vertrokken er enkele, zoals de volleybalverenigingen, naar deze sporthal en werd het met name de thuishaven voor basketbalvereniging The Red Stars, maar ook voor BDC Handbal en Korfbalvereniging De Eemvogels. De onderhoudsstaat van de sporthal is verschillende keren gedurende haar bijna 50-jarig bestaan onderwerp geworden van verhitte discussies in de gemeenteraad. Dat betrof met name de tribunes en de vloer, die kapot waren en gerepareerd dienden te worden, waarvoor bijna nooit rekening was gehouden in de begroting. De tribune is gedurende een groot deel van de historie van Beukendal niet volledig te gebruiken geweest. Nu, na 50 jaar intensief gebruik staat de gemeente voor de keuze grootschalig renoveren of afbreken en Sporthal Beukendal vervangen. Dit zal niet alleen een zakelijke, maar ook een emotionele discussie opleveren, omdat Sporthal Beukendal een tweede huis is geworden voor veel sportende Soesters. Betekent een besluit dat een er weer stukje Soester historie verloren gaat?

Gebruikte bronnen:

1. Het persoonlijk archief van de heer Werner Paans, met name uit de tijd dat het initiatief werd genomen en uitgewerkt.
2. Eigen ervaringen als sportbestuurder en raadslid en thans voorzitter van de Sport Federatie Soest.
3. Historisch Archief gemeente Soest.

De oudst bekende bakkerij van Soest volgens Derks. Kerkpad ZZ 160

BAKKERS VAN SOEST IN DE 15de EN 16de EEUW

Derks en Heurneman vermelden in hun boek over Soest in de 17de en 18de eeuw ondermeer de bakkerijen en bakkers die voorkomen in hun onderzoeksperiode¹. Het blijkt mogelijk de lijst van de beoefenaren van dit eerzame beroep tot in de vijftiende eeuw te verlengen. Dat er toen al een bakker was in Soest weerspiegelt de relatieve welvaart van het dorp in die periode. Later, in de 17de en 18de eeuw, toen een groot aantal mensen "achter de eng" in plaggenhutten woonde, was dit veeleer het omgekeerde, omdat in die hutten geen brood gebakken kon worden, zoals dit wel het geval was in de grotere boerderijen langs de brink. Hierna komt eerst de oudste mij bekende Soester bakker aan de orde en daarna de plaats waar de bakkerij stond.

Jos G.M. Hilhorst

Foto G.J.M. Derks

De oudste (?) bakker en zijn opvolgers

In december 1488 verkochten Agnes van Hamelenberg en haar man Jan Hendrikszn het leen van een te Soest gelegen erf met camer ende huysinge aan Jan ude Willemszn en Jan Janszn van Cleve die backer. Beide mannen kregen ieder een helft van dit erf in leen, zoals Agnes en haar voorvaderen dit als een geheel hadden bezeten². Jan van Cleve zat op Oudejaarsdag 1481 in de gevangenis van Leiden en werd niet lang daarna bevrijd doordat er een losgeld van 34 pond voor hem aan de stad was betaald³. Op Tweede Kerstdag daarvoor was hij als lid van een groepje Utrechtse Hoeken bij Westbroek in een Kabeljauwse hinderlaag gelopen en gevangelijk naar Leiden gebracht. Niet lang voordien hadden de Hollanders onder Joost van Lalaing Soest verwoest. Wellicht is toen ook de bakkerij in Soest beschadigd, maar zeven jaar later, bij de komst van Van Cleve, was het gebouw, maar vooral de oven, vermoedelijk weer bruikbaar. Zo niet, dan heeft Jan van Cleve daar voor gezorgd. Dat hij in Soest als bakker is opgetreden kan als vaststaand worden gezien, want waarom zou zijn beroep anders zo expliciet zijn vermeld? Hij moet als zodanig bekend hebben gestaan. Onder de akte waarin de overdracht aan Jan van Cleve en zijn compagnon werd vastgelegd staat een noot die zegt dat Cornelis Janszn van Cleve die backer zijn vaders helft van het erf met opstallen in 1493 in leen kreeg⁴. Het opnieuw noemen van zijn vaders beroep maakt wel zeker dat Jan het vak van bakker had uitgeoefend. Al in 1495 verkocht Cornelis zijn helft aan Jan ude Willemszn⁵, die daarmee het geheel in leen kreeg. In 1509 overleed deze Jan en zijn kleinzoon Frank de Haze verkreeg dit geheel toen⁶. Het is niet duidelijk wat er tussen 1493 en 1509 met de bakkerij is gebeurd en wie de bakker was. Vermoedelijk was Jan ude Willemszn toen alleen aan het werk. In 1515 gaf Frank de Haze zijn vrouw Clara een lijftocht uit het erf met camer ende huysinge⁷, een handeling die meestal ter gelegenheid van het huwelijk plaats vond. Het is niet bekend of Frank zelf als bakker heeft gewerkt of dat hij de bakkerij verhuurde. Zes jaar later, in 1521, verhuurde Frank het erf met opstallen voor een periode van 32 jaar tegen een jaarlijks bedrag van 22 gulden, dat in twee termijnen moest worden betaald. De huur zou ten einde komen indien Frank voor het einde van deze periode mocht sterven en het goed moest aan het eind van de huur in de oorspronkelijke staat worden opgeleverd. De huurder was Engbert Geerlofszn, de zoon van de toenmalige schout van Soest. Engbert was getrouwd met Ursula Hilhorst, de weduwe van Willem Berntszn Schade. Ursula was een dochter van de zeer welvarende Gijsbert Arndszn die op de Grote Melm turfshuren bezat en daar een haventje voor turfpramen beheerde.

Boven de akte uit 1509 waarbij Frank de Haze het goed had verkregen staat: Elysabeth filia ut in libro Math fol 20. De akte waarbij Franks dochter Elisabeth het in leen kreeg is volgens deze aantekening dus vermeld in het leenregister van abt Matheus van Gogh. Deze was abt van de Sint-Paulusabdij van 1521

Mess. Robert de Lefevre & de Montigny

Joost van Lalang

tot 1536, zodat mag worden aangenomen dat Frank in die periode is overleden. Toen waren de 32 jaar vanaf 1521 nog niet verlopen. Engbert Geerlofszn heeft de huurtermijn van 32 jaar ook niet vol gemaakt, want het blijkt dat hij voor 12 september 1547 al was overleden. Dit wordt gezegd bij de overdracht van een stuk veen op die dag door Ursula Gijsbert Arndsdr aan haar zoon Willem Engbert Geerlofszn⁸. In december van hetzelfde jaar kreeg Willem nog meer land in leen⁹, maar uit niets blijkt dat hij bakker zou zijn geworden. Eigenaresse Elisabeth de Haze trouwde met de in Amersfoort woonachtige Jan van Wely¹⁰, maar het is niet bekend of en aan wie Elisabeth of haar man de bakkerij heeft verhuurd of verkocht.

De plaats van de bakkerij en de eigenaars

De grond onder de bakkerij stamt uit de hoeve te Soest die in 1400 in handen was van Ricout Stevenszn van Hamelenberg¹¹. Hij had deze geërfd van zijn vader, die de boerderij in 1382 had gekocht. In de overdrachtsakte uit dat jaar wordt gezegd dat die hoeve naast de kerk lag. Ricout verkocht daaruit in 1402 zowel een hoefslag als een halve mud land en in beide gevallen werd de hoeve de Oude Hoef genoemd¹². Hij was getrouwd met Liesbeth Wolf Zonderlantsdr. Een van Ricouts kleinzonen was Gijsbert Wolf van Hamelenberg. In 1411 droeg zijn vader Dirk hem een zaad land met steeg over, die strekte van de brink in de Eem, dat wil zeggen, een deel van het in 1488 genoemde erf¹³. In 1411 stonden er nog geen gebouwen op, want die worden dan niet genoemd. Gijsbert woonde aanvankelijk met zijn broer Jan op de boerderij naast kasteel Hamelenberg, maar hij zal na de bouw van de bovengenoemde camer ende huysinge daarheen zijn verhuisd¹⁴. Wanneer dat was is niet bekend. Het woord camer verwijst naar de steen of baksteen waaruit het huis was opgetrokken.

Gijsbert Wolf was burger van Utrecht en hij had met zijn vrouw Agnes Gerrit van Hensbeecksdre twee zonen, genaamd Gerrit en Dirk en drie dochters. Hij was kennelijk bedreven in het vak van aannemer-bouwkundige-metselaar (een destijds veel voorkomende combinatie), want in 1442 werkte hij in de Utrechtse Regulierenkerk aan het verhogen van de vloer en het metselen van graven. De Raad hielp hem en zijn collega aan de hun toekomende beloning door te beslissen: Also die kerc totter regulier beneden gehoecht is ende die grafsteden geestricht syn bi Jan Delen ende Gijsbert die Wolff van Hamelenberch¹⁵, moeten de betrokkenen overgaan tot betaling aan dit tweetal.

In 1475 herriep Gijsbert alle vroegere giften ende maeken als hy yemeant in voortiden gegeven mocht hebben, waarna hij het erf met camer ende huysinge overdroeg aan zijn zoon Gerrit¹⁶. Drie jaar later, in 1478, overleden zowel Gijsbert zelf als zijn zoon Dirk en was zijn zoon Gerrit buten lands.

Gerrit was de voogd van Dirks onmondige zoon, die naar zijn opa Gijsbert was genoemd. Daarom trad zijn moeder Gerritgen Petersdr voor hem op en de kleine Gijsbert kreeg het erf met opstallen in leen¹⁷. Nog in hetzelfde jaar overleed deze Gijsbert en ontving zijn zus Agnes dit goed in leen¹⁸. Zij is de vrouw die tien jaar later, in 1488, het erf met opstal samen met haar man overdroeg aan Jan ude Willemszn en Jan Janszn van Cleve de bakker. In het pand zal wellicht gedurende de jaren 1478-88 de bakkerij door Agnes zijn bestierd of verhuurd. Als het eerste al het geval zou zijn geweest, dan heeft zij wellicht de hulp van haar man gehad.

Conclusie.

Vermoedelijk heeft Gijsbert Wolf van Hamelenberg in het door hem gebouwde huis in de Kerkebuurt de oven voor een bakkersbedrijf gemaakt. Als Utrechtse aannemer-metselaar heeft hij niet als bakker gewerkt, maar het pand aan een bakker verhuurd. Zeker is dat Jan van Cleve als bakker in Soest werkte en dat zijn zoon na hem de helft van het gebouw in bezit had. Vermoedelijk was Jan ude Willemszn niet alleen zijn compagnon, maar ook de opvolger van Jan van Cleve als baas van het bedrijf. Frank de Haze en zijn dochter waren geen bakkers, maar door het huurcontract kon Engbert Geerlofszn na Jan ude Willemszn de bakker worden. Engbert overleed in de loop van 1547. Het is jammer dat geen aansluiting kon worden gevonden bij de door Derks en Heurneman gevonden bakkers¹⁹.

Endnotes

- 1 G.J.M. Derks en W.A. Heurneman, Soest in de zeventiende en achttiende eeuw, Soest/Soesterberg HVS 2010: pp 85-88.
- 2 Het Utrechts Archief (HUA), Archief Kleine Kloosters en (KKK): 505-4: fo. 61v. Volgens twee noten bij de akte bleven het twee lenen en ontving Cornelis Janszn van Cleve zijn vaders helft. Later werden de twee lenen echter weer verenigd.
- 3 Berichten van het Historisch Genootschap te Utrecht, Vierde Deel, Eerste Stuk, Utrecht 1851: p.210. In de lijst vanontvangsten losgelden wordt vermeld: Jan van Cleve bakker 34 p.
- 4 HUA, KKK 505-4: fo 86v.
- 5 HUA, KKK 505-4: fo 99r.
- 6 HUA, KKK 505-4: fo 197r.
- 7 HUA, KKK 505-4: fo 227v-228r.
- 8 HUA, KKK 505-5: fo 191r en v.
- 9 HUA, KKK 505-5: fo 191r.
- 10 HUA, KKK 505-5: fo 118 r&v.
- 11 HUA, KKK 505-1: fo 165. Ricout was een zoon van Steven van Hamelenberg die in 1382 deze hofstede en huis kocht van Gijsbert Hein Veyenz en zijn vrouw Aleida. De hoeve lag tussen de kerk en de hofstede van Dirk Noteboom. Op dezelfde dag kregen Johan Even en zijn vrouw dit geheel in erfpacht (KKK 505-1: fo 58r). Uit de rekeningen van de bisschop is bekend dat Johan de waard was.
- 12 HUA, KKK 505-1: fo 237v en fo 238.
- 13 HUA, KKK 505-1: fo 284v.
- 14 It. Hamelenberch dat die joncker van Gaesbeec toe hoert daer Gysbert van Hamelenberch op woent iii mergen; solvit Jan van Hamelenberch ellic v st. HUA, Statenarchief 48: fo 159r. Deze bron stamt uit 1446, maar de daarin voorkomende gegevens stammen uit een eerder kohier. Gijsbert zal de boerderij toen niet meer bewoond hebben.
- 15 HUA, Stadsarchief, Buurspraakboek 1440-1446: fo 93v.
- 16 HUA, KKK 505-3: fo 176v-177r.
- 17 HUA, KKK 505-3: fo 219r.
- 18 HUA, KKK 505-3: fo 220v-221r.
- 19 G.J.M. Derks en W.A. Heurneman, Soest in de zeventiende en achttiende eeuw, Soest/Soesterberg HVS 2010: pp 85-88.

OPVANG BELGISCHE VLUCHTELINGEN

Het is al weer ruim honderd jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Nederland bleef neutraal in deze "Groote Oorlog", maar België werd bezet door de Duitsers omdat een vrije doorgang naar Frankrijk werd geweigerd. Het gevolg was een grote stroom van Belgische vluchtelingen naar Nederland. Net als nu met de Syrische vluchtelingen was er opvang nodig. Eerst de noodopvang en daarna een langduriger verblijf in kampen. Ook Soest en vooral Soesterberg kregen hiermee te maken.

Door Jan de Mos

uitgang Kamp II — Sortie du Camp II
INTERNEERINGSKAMP BIJ ZEIST
CAMP DE ZEIST

Eerste noodopvang in Soest

In het najaar van 1914 stroomden meer dan een miljoen Belgische vluchtelingen Nederland binnen. Nederland was niet erg voorbereid op deze humanitaire crisis, maar zette zich massaal in voor de ontheemde Belgen. Over de opvang in het eerste jaar 1914 zijn door de provincie Utrecht registers bijgehouden per plaats, ook van Soest. Soest telde in dat jaar 5785 inwoners en bood aan 309 vluchtelingen tijdelijk onderdak. Veel vluchtelingen kwamen uit Antwerpen. Het Antwerpse gemeentebestuur had de bevolking namelijk aangeraden om de stad - die ieder moment door de Duitsers kon worden gebombardeerd - onmiddellijk te verlaten.

De vluchtelingen werden in Soest opgevangen in de Rembrandtzaal, de Openbare Lagere school in de Kerkebuurt, het St. Jozeph gesticht (nu Museum Soest), Herstellingsoord Trein 8.28 aan de Kolonieweg en de Hulpsschool. Maar ook particulieren boden onderdak: Van de Poel in Soestdijk (waarschijnlijk Café Soestdijk of Trier), Butselaar (ouders), Naessens Soestdijk (de familie Naessens was eigenaar/bewoner van het herenhuis Hill Grove, en zij hadden een piano- en muziekhandel in Amsterdam. Zij waren afkomstig uit België en het zal wel geen toeval geweest zijn dat ze onderdak verleende aan ook een gezin Naessens, vrijwel zeker familie), Schalkx Soestdijk (herberg De Koophandel, later Eemland aan de Van Weedestraat), Franken (postdirecteur), Van Dijk Soesterberg, huis Dr. Boers, Wttewaal, J. Stalenhoef, wed. Kamerbeek (beiden herberg De Gouden Ploeg), Mulders (molen), van de Breemer (Lazerusberg, pension) en Oosterdijk te Soesterberg. De opvang in de

scholen en herbergen werd niet kosteloos gedaan, de rekeningen werden ingediend bij de gemeente en weer bij het Provinciale Comité, dat de rekening vervolgens bij de Belgische regering indiende, in totaal 45 miljoen gulden, die overigens nooit zijn teruggeëist (wel ingediend niet betaald). Dat gold echter wel voor de kosten van de geïnterneerden in de kampen. Op basis van de Conventie van Den Haag was België verplicht alle interneringskosten terug te betalen. Nederland diende een rekening in van 53 miljoen gulden. Een zware dobber voor het totaal geruïneerde België.

De meeste vluchtelingen verbleven maar kort in Soest (oktober en november 1914), de rest vertrok begin 1915 (gold niet voor Trein 8.28, dat bleef langer in gebruik als tbc herstellingsoord voor het sanatorium in het Belgische Wenduine). Opvallend is dat het merendeel van de Belgische vluchtelingen terugkeerden naar hun eigen land. Andere bestemmingen waren Egmond aan Zee, Harderwijk, Amsterdam, Rotterdam en enkelen naar Engeland (de meer vermogenden). Opvallend genoeg was er maar beperkte doorstroming naar kampen in Egmond en Harderwijk. De invloed van de grote Belgische vluchtelingenstroom was in Soest dus gering, dit in tegenstelling tot Soesterberg.

Kamp bij Zeist

Wegens voedselschaarste en cultuurverschillen nam het enthousiasme over de opvang al snel af. Met 'zachte drang' probeerde men de Belgen over te halen weer naar huis te gaan, wat vanuit Soest ook het geval

was. De overige vluchtelingen werden overgebracht naar permanente barakkenkampen, veelal militaire kampen, die men 'Belgische dorpen' noemde omdat ze voorzien waren van allerlei voorzieningen en omdat de regering dat minder negatief vond klinken dan interneringskamp. In Soesterberg was dat in de barakken van het militaire oefenterrein Kamp bij Zeist aan de Kampweg en in de barakken van het kampeercentrum van de Nederlandse Protestantenvbond aan de Amersfoortsestraat, dat werd omgedoopt in Albert's Dorp. In het Kamp van Zeist verbleven gevluchte Belgische militairen (soldaten en onderofficieren, de officieren verbleven in Amersfoort) en in Albert's Dorp wat later een aantal van hun vrouwen en kinderen.

In Kamp bij Zeist was ruimte gecreëerd voor ruim 12.000 gevluchte Belgische militairen. Om de orde te handhaven en verveling te voorkomen werd een strak militair regime ingesteld. De kampbewoners moesten zich houden aan een dagindeling met appèls, vaste etenstijden, corveediensten en onderhoud op het kamp. Werken buiten het kamp was nog niet toegestaan. Behalve 'bed, bad en brood', kregen de geïnterneerde soldaten vanaf 1914 een soldij van 10 cent per dag.

De eerste opvang in 1914 was in tenten, later werden er houten barakken bijgebouwd. Ook tijdens de gewone jaarlijkse grote zomeroefeningen verbleven de Nederlandse militairen in tenten. Afb. 3 Tentenkamp Kamp bij Zeist. Naast de verplichte werkzaamheden probeerden de Belgische militairen de tijd te doden met het aanleggen van tuintjes, handenarbeid (houtsnijwerk, blikslagers), kegelen en muziek maken. Geïnterneerde Belgen klaagden in het begin steen en been over de barakken en de Hollandse keuken en al snel sloeg de verveling toe. In sommige kampen heersten een mild regime, maar in Kamp bij Zeist voerde commandant Knel juist een streng beleid. De onvrede liep zo hoog op dat Belgische soldaten tegen de kampleiding in opstand kwamen. Op 2 december 1914 sloeg de vlam in de pan. De gehate kantine, met de te hoge bierprijzen, werd geplunderd en vernield, militairen trachten in burgerkleding te vluchten, maar enkele werden gevangen genomen en opgesloten. De volgende dag sloeg de vonk over en duizenden geïnterneerden kwamen in opstand. Commandant Knel gaf zijn luitenant Mallinckrodt toestemming om met scherp te schieten op de Belgen die probeerden uit het kamp te breken. Het treurige gevolg was 8 doden en 18 gewonden. Daarna werd de rust hersteld en na verloop van tijd kregen de Belgische geïnterneerde militairen meer bewegingsvrijheid. Er kwam in het begin van 1915 een eigen kampkrantje uit (De Kampbode, 5 cent), er kwam onderwijs (lager, middelbaar en hoger), een studiekekring, er konden ambachten worden uitgeoefend, er werd muziek gemaakt, lied- en

toneelvoorstellingen gegeven en er werden sportwedstrijden georganiseerd, ook met de lokale bevolking. Onder andere een voetbaltoernooi rond de jaarwisseling 1915/1916 waaraan Kamp bij Zeist met drie teams meedeed, het 1^e en 2^e van E.E.M. (volledige naam van het kampteam niet bekend) en een veteranenteam. Het voetbal werd al snel populair. In juli 1916 waren er al 200 spelers in het kamp, die onderverdeeld in 16 teams hun barakken vertegenwoordigden in een onderlinge competitie.

Zoals al eerder vermeld kregen de soldaten een soldij van slechts 10 cent per dag. Later kon dit worden aangevuld met loon uit een betrekking binnen en buiten het kamp. Pas in 1918 kregen zij een verhoging van de soldij, afhankelijk van de bijverdiensten tot een maximum per week. De soldij van de soldaat, korporaal en brigadier bleef 10 cent per dag. In de hogere rangen liep dat op tot 25 cent per dag. De helft van de geïnterneerde militairen was inmiddels werkzaam buiten het kamp.

In augustus 1918 wordt bekend gemaakt dat het Kamp bij Zeist gesloten gaat worden. De geïnterneerden zullen overgebracht worden naar het kamp in Harderwijk. Dat besluit viel rauw op het dak, men wilde niet weg. Er werd direct een protestactie opgezet en een verzoekschrift aan de koningin gericht, ondertekend door 3.315 militairen, om het besluit ongedaan te maken. Maar kort daarna, voor de uitvoering van het besluit en de wapenstilstand van 11 november 1918, konden de meeste Belgische militairen gelukkig weer terugkeren naar huis.

Commedant Knel

Luitenant Mallinckrodt

Barakken vrouwenkamp Alberts' Dorp

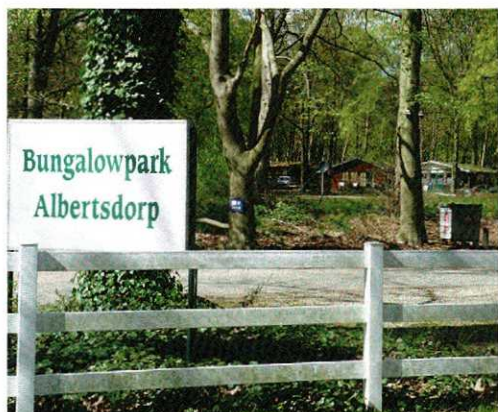
Alberts' Dorp

Op 2 maart 1915 wordt het vrouwenkamp Alberts' Dorp geopend voor de eerste honderd vrouwen van de in het Kamp bij Zeist gelegeerde Belgische militairen, met hun kinderen. Een verslag hierover in is terug te lezen in De Kampbode van 5 maart 1915: "Verleden Donderdag 2 Maart is bij heerlijk lenteweer het ALBERT's DORP plechtig ingehuldigd geworden. Halverwege tusschen Amersfoort en Zeist bij den tramstilstand 'De Bie' gelegen, verschaffen zijne liefelijk geordende huisjes een onderkomen aan een honderdtal soldatengezinnen. Elk heeft zijn kamer, zijn huisje gekregen, en mag het naar eigen goedvinden inrichten, dank zij de milde Nederlandsche Regeering en de tusschenkomst van een Comité dat er bewind voert. Dit Comité is gevormd door de dames Luyking, Braams, Mulder, barones van Tuyll, van Vleuten en van Vloten. Mijnheer de Baron van Tuyll sprak de openingsrede uit. De kinderen zongen kooren en liederen onder leiding van Mevrouw Brichoud, onderwijzeres, en van Wachtmeester Wery. De harmonie van 't Kamp (bij Zeist) wierp de toonen hare kleine levendige stukjes in het gevoel, onder 't bestuur van kapelmeester Crochet. Het dorp is gebouwd geworden door den Heer Kapitein van de genie Beltman, met als opzichter wachtmeester Sloomaker ondernemer te Lier. In dit kleine stukje België heerschte Donderdag zoo'n familieleven stemming, daar waren zoo'n blijde gezichten, zoo'n helle gulle lachjes en zoo'n lekkere chocoladegeuren, want de dames van het Comité vergasten de vrouwen en kinderen op een fijn smulpartijtje. Het dorp is vrijwel volledig, met zijn school die voor een kerk kan ingericht worden, zijn groot gebouw die als werkplaats

dient voor de vrouwen, en waar ze ook iets kunnen verdienen, zijn waschplaats, zijn badinrichting, elektrische centrale, zijn roode kruis ambulantie, enz. Voor de stoffelijke zijde van het bestuur zorgt z'r Roosendaal. Ieder gezin krijgt dagelijks 35 cent en 20 cent per kind, en betaald wekelijks 75 cent voor de huur, en zoo kunnen 100 van onze makkers gerust gesteld worden over het lot van hun gezin, en alle hebben er hunnen erkentelijkheid voor betoond. Dit feestje heeft ons den indruk nagelaten van de volle blijdschap van 100 gezinnen die nu buiten de zorg en buiten de armoede zullen leven". In totaal bood het kamp plaats aan 600 personen

Vanzelfsprekend ontstond er een druk verkeer tussen beide kampen. Vooral in de weekenden, te voet of met de tram. Dat bleef niet zonder gevolgen.

Vele kinderen werden er geboren en gedoopt in de RK Carolus kerk te Soesterberg. Niet alle mannen uit het Kamp van Zeist hadden een partner. Sommige jongelingen waren op zoek naar een geschikte partner, zoals blijkt uit een oproep in de Kampbode van 10 maart 1918: "Jonge dames die verlangen in het huwelijk te treden, wij hebben een mooie gelegenheid voor U. Belgische onderofficier, schoone jongen, nog niet al te oud, eigenaar van een mooie fiets met dito lantaarn en van een prachtige stem, zoekt kennismaking om na een korte vrijage te trouwen. Met de financiën staat het goed; betrekking zoowel binnen als buiten 't kamp. Van U wordt slechts verlangd niet jaloersch te zijn en een zekere voorliefde voor charcuterie. Koken kan hij ook goed; hij kijkt niet op de boter (crème). Brieven: L.D.P. bureel de Kampbode. Absolute discretie verzekerd". Niet bekend is of de 'schoone jongen' deze oproep zelf heeft geplaatst of dat het een grap was van een van zijn collegae, ook niet of het een succes is geweest. Ook de vrouwen keerden na afloop van de oorlog weer terug naar huis, met hun mannen en kinderen.

Liesbeth du Quesne - van Gogh

De Kampbode, waaruit geciteerd is in dit artikel, verscheen van 21 november 1915 tot 25 augustus 1918. Het was handgeschreven weekblaadje met een Frans- en een Nederlandstalige uitgave en kostte 5 cent. Na verloop van tijd kwamen er advertenties in van de lokale (Amersfoortse) middenstand. In het begin vooral van de horeca. Later werden er ook andere diensten aangeboden. In de Kampbode was ook plaats voor poëzie. Een van de vaste schrijfsters was mevr. E.H. (Lies) du Quesne-van Gogh uit Soesterberg, wonend op de buitenplaats Hoog en Wel, later omgedoopt tot Eikenhorst, toen er ook een pension in was gehuisvest. Lies van Gogh was de tweede vrouw van (voluit) mr. J.P.T. du Quesne van Bruchum en Cillaershoek. Zij was de zes jaar jongere zus van de beroemde schilder Vincent van Gogh. Du Quesne had het niet zo op de Belgische mannelijke vluchtelingen. Ze vertoonden zich steeds vaker op zijn terrein en trokken vreemd vrouwvolk aan. Door hun brutaliteit en agressieve gedrag voelde hij zich steeds minder op zijn gemak in zijn huis en besloot naar Baarn te verhuizen. Het grote pand heeft tot 1920 leeg gestaan, stond toen bekend als spookhuis, en is daarna gekocht door missionarissen en omgebouwd tot missiehuis St. Jan, later uitgebouwd tot het Kontakt der Kontinenten. Afb. 8 Villa Hoog en Wel in gebruik als pension van de dames Van der Wiel. Lies van Gogh (1859-1936) was een dichteres, vertaalster en schrijfster. Later schreef ze ook een boekje over haar broer 'Vincent van Gogh, herinneringen aan haar broeder' (1923). Haar laatste gedicht in de Kampbode dateert van 26 mei 1918 en ging toepasselijk over de vliegheide:

DE AEROPLAAN

(Soesterberg)

Boven Neêrlands wijde hei
Gonst, als waar 't een reuze bij
Rankgewiekt, de aeroplaan.
Langs het hooge lenteblaauw
Glijden donzen wolkjes gauw,
Donzig wit, als van een zwaan.
Vogel in de verre lucht
Kleppert voort het wiekgerucht,
Luider eerst, dan flauwer, flauw!
Dorpelingen zien omhoog,
Waarheen wel de vlieger toog,
Over hei en dennen hoog.
Enkel stilte, geen gevaar,
Uit den blauwen hemel klaar!
Onberoerd zijn kerk en kluis.
Dommelig, droomig, wiekgeluid,
Dat versterft in 't verre zuid:
- Reuze bij op blauwe bloem.-

Opvang Franse vluchtelingen Kamp bij Zeist

Nauwelijks waren de Belgische geïnterneerden vertrokken of hun plaats werd al ingenomen door Franse vluchtelingen. Velen stierven onderweg al door uitputting, aan besmettelijke ziekten, als mazelen en difterie. Over de aankomst van de eerste groep schrijft De Eembode op 25 oktober 1918: "**Soesterberg**. Dinsdag zijn de eerste Fransche vluchtelingen, die hier in het kamp opgenomen worden, te Huis ter Heide aangekomen, waar alles in gereedheid was om ze vlug naar het Kamp te vervoeren. Behalve de militaire commandant en eenige officieren, waren aanwezig de burgemeester van Zeist, doktoren en helpsters. Goed op tijd kwam de trein voor, waarna ordelijk wagon voor wagon werd geledigd. Dank zij veler hulp was de droeve stoet, waarbij ouden van dagen en kleine kinderkens op rij geschaard om vervolgens plaats te nemen op de wagons van het kamptreintje. Hoewel de meesten zichtbaar vermoeid waren, bleek er geen ziekte te zijn. Niettegenstaande de aankomst geheim was gehouden, was er heel wat publiek aanwezig, dat echter door militairen en politie op afstand werd gehouden.

Meerdere transporten zullen volgen, want nog duizenden dringen de grens over, na lange en vermoeiende tochten, waarbij veel ontbering wordt geleden". Door uitputting en ziekten, vooral door de uitbraak van de Spaanse Griep in dat jaar, zijn veel vluchtelingen in het Kamp bij Zeist overleden. Op de katholieke begraafplaats in Soesterberg is een massagraf van de Franse vluchtelingen met een monument ter herinnering.

Straatnamen in Soesterberg

In Soesterberg zijn twee straatnamen die herinneren aan die periode van het Kamp bij Zeist. Dat zijn de Korndorfferlaan, of beter gezegd laantje, en de Richelleweg. De Korndorfferlaan is de oude scheidingsweg tussen twee vakken aan de Wegh der Weegen, tussen De Oude Tempel en Kontakt der Kontinenten (vroeger Hoog en Wel). J.J. Korndorffer (1872-1937) was een vroeg gepensioneerde KNIL-militair (door opgelopen verwondingen ging hij al in 1903 met pensioen), die zich bij de uitbraak van WO I meldde als vrijwilliger. Hij werd benoemd tot commandant van het interneringsdepot in het Kamp bij Zeist. Er liep toen ook een geniespoorlijntje van Huis ter Heide naar het Kamp bij Zeist. Het traject liep over de Amersfoortseweg en sloeg dan rechtsaf door de Korndorfferlaan naar het Kamp bij Zeist. Ook veel goederen die nodig waren voor de inrichting van het interneringskamp, zoals bedden, dekens, huishoudelijk materiaal, etc., zijn over dit spoorlijntje aangevoerd. Ook daarna waren dagelijks 100 Belgische militairen in de weer voor het transport van de dagelijkse levensbehoeften.

J.J. Korndorffer

De Richelleweg is ook een scheidingsweg tussen twee vakken, aan de ene zijde het Kontakt der Kontinenten en aan de andere kant het nu met stip lelijkste vak aan de historische Wegh der Weegen (meubelboulevard en Van Uden). In het boekje: 'De straat waarin wij wonen' met de Soester straatnamen en hun geschiedenis, staat een totaal verkeerde herkomst van de naam van de Richelleweg. Het was geen Belgische militair, en de geboortedata kloppen ook niet, die zijn van koning Albert I van België (1875-1934)! Wie was hij dan wel? N.H.J. Richelle (1845-1922) was een gepensioneerde oud-KNIL-militair. Hij werd in WO I belast met werkzaamheden bij de interneringsdienst, net als zijn collega Korndorffer.

Dat Richelle, ondanks het strenge regime in het begin, geliefd was blijkt wel uit het artikel in de Kampbode van 16 september 1917 bij zijn vertrek: "**Majoor Richelle Vertrokken.** Verleden zondag, gaf Majoor Richelle, commandant der IVe afdeeling, het commando over aan kapitein Steinfort. Het vertrek van den goeden oude man heeft bij alle geïnterneerden, ook bij hen die niet onder zijn onmiddellijke orders stonden, een diepen

indruk nagelaten. Met droefheid hebben we 'Papa Richelle' zien vertrekken. Drie jaar heeft hij met ons meegeleefd, en zijn vaderlijk gezag werd door allen met genegenheid beantwoord. Het is een figuur, wier aandenken ons lang zal bijblijven. We zien hem nog gaan, den kapotjas over de schouders geworpen, velen toesprekend, allen gemoedelijk tegengroetend. Het was de goedheid zelve. Zijn innigste hoop was, bij ons te blijven tot het einde van den oorlog, maar zijn gestel, de goede man is meer dan zeventiger, laat dit hem niet toe. Hij zelf, en wij, betreuren dat om het meest. Door zijn manschappen werd hem dan ook een geestdriftige ovatie toegebracht, en een album werd hem aangeboden de portretten van al zijn onderhorigen bevattende. Wij wenschen den goeden Majoor, nog lang te mogen genieten van zijn welverdiende rust, en bewaren hem een ereplaats in onze herinnering".

N.H.J Richelle

Tot slot

De geschiedenis lijkt zich te herhalen. Ook nu wordt Nederland overspoeld met migranten, een mix van oorlogsvluchtelingen met in hun kielzog economische gelukzoekers. Het zijn er altijd nog minder dan destijds, maar de cultuurverschillen zijn nu groter. Ook nu is het voormalige Kamp bij Zeist weer een opvangcentrum. Niet meer in de barakken van toen, die zijn gesloopt. Ongeveer 300 vluchtelingen huizen nu in portocabins, voorheen in gebruik als detentiecentrum voor 'bolletjesslikkers'. Daar zijn in het voorjaar van 2016 750 migranten bijgekomen in de noodopvang. Die werden ondergebracht in de hallen van het voormalige Militaire Luchtvaartmuseum. En Albertsdorp? Dat bestaat ook nog steeds. Daar verblijven nu geen vluchtelingen meer, maar vooral Poolse arbeiders, niet meer in de oude barakken maar in eenvoudige vakantiehuusjes.

Bronnen:

Vluchtelingenregister: www.hetutrechtsarchief.nl/files/vluchtelingenregister
 Geschiedenis Soesterberg en directe omgeving tot de 20e eeuw, Jan de Mos
 Archief Eemland, collectie kranten, Kampbode
 Foto's: collectie Dik Top en Jan de Mos

HET PORTRET VAN DE FAMILIE KOK

In het Museum Soest worden geregeld oude voorwerpen binnengebracht, zo ook een fotolijstje met daarin een foto. Misschien is er aan de suppoost verteld wie er afgebeeld zijn op die foto, maar dat is niet genoteerd.

De oplossing was echter ook te vinden in het museum, in de pronkkamer hangen de portretten van de hoofdpersonen, alleen waren ze op dat moment wellicht 25 jaar jonger. Toevalligerwijs zag ik de foto en herkende de belangrijkste persoon: Cornelis Kok met zijn gezin. Met behulp van Gérard Derks en Henk Kok hebben we alle gezichten een naam kunnen geven, maar het is goed mogelijk dat de jongste broers of zussen verwisseld zijn.

Door Ton Hartman

Boerderij Graswijck

Het lijkt erop dat de gehele opstelling strategisch is: de gehuwde dochters aan de zijanten met de schoonzonen erachter. Hoewel we alle gezichten een naam hebben kunnen geven, blijven we wel met een prangende vraag zitten: waarom zijn niet alle kleinkinderen ook op de foto gezet? Als we het moment van opname juist inschatten,

dan zouden er tien kleinkinderen zijn. Centraal zit het echtpaar Cornelis Kok (1845-1921) en Christina Beukeboom (1854-1935), mogelijk ter gelegenheid van hun 40-jarig huwelijksfeest op 22 oktober 1915. Cornelis was landbouwer op boerderij "Graswijck" (nu Birkstraat 115), tevens was hij gemeenteraadslid en in die hoedanigheid was zijn gezicht herkend. Geheel rechts zit dochter Antje (1877-1947) met zoontje Hendrik/Henk (1907-1978) en daarachter staat haar man Aart Schimmel (1880-1973), zij hadden een boerenbedrijf aan de Zandvoortweg in Baarn. Geheel links zit dochter Rijkje (1881-1957) en daarachter staat haar man Willem Kuijer (1883-1972). Willem en Rijkje hadden een boerderij die nu als adres Kerkpad ZZ 17 heeft. Dit huwelijk is kinderloos gebleven. Bij Rijkje kon je beter niet op de koffie komen, volgens de overlevering was de koffie zo slecht dat de kamerplanten er dood van gingen. Als tweede van links zit dochter Mie (1880-1960), in blijde verwachting, met naast haar dochtertje Steintje. Achter Mie haar man Hendrik Kok (1877-1940) waarvan de kleinzoons direct zeiden dat het de lelijkste persoon van de foto was. Hendrik en Mie waren boer en boerin aan de Korte Brinkweg, vroeger nummer 31, nu nummer 61. Centraal achter zijn vader staat Teunis (1879-1964), die na zijn huwelijk in 1923 met Geertje van den Hengel (1887-1977), samen zijn gaan boeren op de "Nieuwe Graskamp" tegenover zijn ouderlijk huis. Deze boerderij, met als huidig adres Birkstraat 110, is voor hem rond 1924 gebouwd. Tussen de ouders staat Trijntje (1878-1949), zij was het spoor ietwat bijster. Teunis wordt aan weerszijden geflankeerd door zijn broers Dorus (1882-1923) en Anthonie (1888-1933), Trijntje op dezelfde wijze door haar zussen Aaltje (1885-1977) en Geertje (1889-1963). Er is geen enkele aanwijzing wie de fotograaf was, op de achterzijde van de foto staat alleen: A. Schimmel, Zandvoortweg 190. Mogelijk heeft neef Cornelis Ebbenhorst het gezin van zijn neef Cornelis Kok voor de eeuwigheid vastgelegd.

Was dit gezin zo behoudend dat zij in de toch al roerige tijden de klederdracht trouw bleven? Blijkens een foto van circa tien jaar eerder niet, want toen poseerden de jongste 'deerns' zich al met hoeden, die op de

derde dinsdag van september in Den Haag niet zouden misstaan. Waarschijnlijk hebben de dochters zich in 1915 zich nog eens op hun paasbest opgetuigd om het feest luister bij te zetten. Tegelijkertijd zien we dat de mode toen al evolueerde, moeder draagt de traditionele vierkante muts en een omslagdoek over de jurk, haar dochters

*Links de 5 zussen Kok geheel rechts Jaakje Kok
Foto J. Ebbenhorst & Zoon*

dragen de Gooise staartkap en de jurken zijn al zodanig getailleerd dat de vrouwelijke vormen wat beter zichtbaar worden. De mannen zijn wat minder vooruitstrevend, buiten de boerenstand droegen veel mannen al een witboord overhemd. Dat het gezin rooms-katholiek was is geen verrassing, de bevestiging daarvan zien we aan de sieraden waarvan een groot kruis deel uitmaakt. De meeste kinderen verlieten de boerderij met hun huwelijk, maar voor de broers Dorus en Anthonie was Graswijck het laatste woonadres. Een van de boerenknechten kreeg de mogelijkheid om de boerderij over te nemen. Voor de zussen Trijntje en Geertje werd er aan de westzijde een stuk aan de boerderij gebouwd, het hoofdgedeelte aan de rechterzijde werd vanaf 1941 bestemd voor de 'nieuwe' boer en zijn echtgenote: Jan van Roomen en Cornelia van Hofslot. Het linker woonhuis was later de woning van neef Dorus Kok (zoon van Mie Kok-Kok).

Hierboven is al gemeld dat de vijf dochters al eerder op een foto geportretteerd zijn, dat was wel door Jan Ebbenhorst & zoon gedaan, waarbij zoon Cornelis al lang de leiding van het bedrijf had, Jan was al ruim twintig jaar dood! Die foto is duidelijk genomen in het atelier van Ebbenhorst aan het Kerkpad NZ. Daarop zien we naast de vijf zussen ook nicht Jaakje Kok (1874-1945) met de traditionele dracht. Zij was de oudste van het gezelschap, maar ook bij haar mag getwijfeld worden of zij vaker in deze entourage rondliep, mijn idee is dat zij allen uitgenodigd zijn, mogelijk voor een serie prentbriefkaarten. Jaakje is in 1908 getrouwd met Herman Kuijper (1875-1956), zij boerden op de boerderij aan het Kerkpad NZ, nu genummerd met 37. Dit huwelijk is kinderloos gebleven. Van de bovengenoemde zussen Kok zijn nog wat individuele portretten afgebeeld in het boek "De verdwenen streekdrachten van Eem tot Vecht".

Daarmee wil ik dit artikel afsluiten en wij hopen dat Museum Soest dit kleine stukje cultureel erfgoed wel tentoonstelt (mogelijk in de pronkkamer), het geheel is toch een kunstuiting uit vroegere tijden.

KLEINE AANVULLING OP ARTSEN IN SOESTERBERG

Door Dik Top

Dokter Jacob Jongbloed (1895-1974)

Jongbloed werd geboren in Joure. Hij verkreeg zijn militaire brevet op Soesterberg op 6 september 1917. Als luitenant vlieger was hij lid van het stuntteam 'De Vijf Vingers' van Versteegh, waar hij rechts buiten vloog (de pink). Hij woonde in 1924, nog ongetrouwd, op Amersfoortschestraat

10. Dit was het adres van aannemer B.B. van Dijk. Waarschijnlijk huurde hij daar een kamer (de dubbele woning 8A/10 werd later afgebroken). Terwijl hij vlieginstructor was, begon hij in 1922 in Utrecht medicijnen te studeren. Nadat hij in 1927 zijn artsdiploma had gehaald, werd hij chef van de Vliegmedische Dienst van de Luchtvaart Afdeling op Soesterberg (tot 1931). Daar leidde hij onder meer onderzoek naar de invloed van het vliegen op grote hoogte (dit werd het onderwerp van zijn proefschrift in 1929). De testen werden uitgevoerd in een caisson, waaruit de lucht kon worden weggepompt.

Hij trouwde in april 1927 met J.C. Gerritsen. Op 13 augustus dat jaar berichtte De Soester dat Med. Doct.s Arts Jongbloed een praktijk had geopend op Amersfoortschestraat 83B in Soesterberg (tel. 46, spreekuur 8-9.30 uur). Hij was dus dorpsarts en militair arts tegelijk. In januari 1928 werd dochter Martine geboren. Op 19 september 1928 leidde hij de bevalling van mijn oudste broer Wim (een stuitligging). Vanaf 12 oktober 1929 werd zijn praktijk waargenomen door dokter J.E. Brouwer, zijn collega en opvolger bij de Luchtvaart Afdeling. Jongbloed's afwezigheid had te maken met een vliegtocht die hij maakte aan boord van de Fokker PH-AEZ van de KLM naar Nederlands-Indië, om de invloed van zo'n lange vliegreis op de gesteldheid van de vliegers te onderzoeken. De gezagvoerder was Beekman. Half december keerde hij met Beekman terug.

In januari 1931 werd Jongbloed benoemd tot conservator aan de Rijks Universiteit te Utrecht. In maart 1932 werd hij vader van een tweede dochter, Gertrude Tjallinga. In april 1933 verhuisde hij met zijn gezin van Amersfoortschestraat 83B naar Utrecht, Pieter Breughelstraat 47. In Utrecht werd hij in 1934 privaattoestant. In 1942 werd hij benoemd tot hoogleraar in de fysiologie. Jongbloed schreef onder meer een uitgebreid boek over de fysiologie van de mens. Ook is hij bekend geworden door zijn geconstrueerde kunsthart en de uitvinding van de hart-longmachine. Naar hem is de Jongbloedlaan in Soesterberg vernoemd.

Dokter A.J.W. Hagedoorn

Zijn vader was A.L. Hagedoorn, geneticus, die in 1927 op Amersfoortschestraat 108 woonde, in 1937 en 1940 op nummer 67A.

Hijzelf had in 1953 zijn praktijk op Amersfoortsestraat 11C (waar nu Arie de Kuijer woont). In 1959 of eerder verhuisde hij naar de Oude Tempellaan 6. Hij bereikte niet de populariteit die Splinter had, maar was ook niet op Splinter's manier 'omstreden'. Hagedoorn is in de zeventiger jaren opgevolgd door huisarts F.P. Prause en daarmee zijn we aan het einde gekomen van de "Gezondheidszorg in Soesterberg".

DIRK MARA RIJK HENDRIK KROON (1909-1945)

Soester Verzetsmensen (7)

Van onze archiefassistent Joop Akker kregen wij een kopie van een brief uit 1995 gericht aan de burgemeester van Soest. Daarin kondigden de heer en mevrouw Nathan en Bina Megaan uit Israel hun komst naar Soest aan. In de brief werd ook de reden van hun komst naar Soest vermeld: zij waren in de oorlog ondergedoken bij de familie Kroon, van 1 september 1942 tot begin juli 1943. In die periode vond ook de verdwijning plaats van het bevolkingsregister uit het gemeentehuis van Soest. De verbindende persoon tussen deze twee 'gebeurtenissen' was Dirk Kroon.

Door Ton Hartman

Dirk Kroon is geboren in 's Gravenhage. Met zijn ouders is hij voor 1937 naar Soest verhuisd en zij gingen wonen aan de Wieksloterweg 3 a. Aan het begin van de oorlog was hij als dienstplichtig sergeant ingedeeld bij de Genie. Daarna hervatte hij zijn werk als zelfstandig werktuigbouwkundige/elektrotechnicus en was betrokken bij de (bos)brandweer. Vanaf 21 mei

1943 worden alle jongemannen uit de geboortejaren 1922, 1923 en 1924 verplicht zich te melden bij de Arbeidsinzet. Burgemeester Des Tombe weet dat ter controle het bevolkingsregister gebruikt gaat worden en geeft opdracht aan de brandweercommandant Groart om dit register te verdonkeremanen. Groart roept drie brandweerlieden waarin hij vertrouwen heeft op en geeft hen de opdracht om 'in te breken' in het gemeentehuis. Deze drie: Gerbrand Zoetelief, Marinus de Moraaz Imans en Dirk Kroon hebben in de nacht van 25 mei hun taak uitgevoerd. Zij dachten dat met een bakfiets alle persoonskaarten wel meegenomen konden worden, ze moesten echter twee keer de route Steenhoffstraat, Spoorstraat, Prins Bernhardlaan (heette toen Willem de Zwijgerlaan), Waldeck Pyrmontlaan, Beetzlaan, Albert Hahnweg, Laanstraat, Dorresteinweg en de Wieksloot fietsen om bij het huis van Dirk Kroon te komen. Daar werd het archief achter het huis in een sloot begraven,

waarbij bovengenoemde onderduikers behulpzaam waren. De politie van Soest, die toen nog onderdak had in het gemeentehuis, was natuurlijk op de hoogte gebracht. Wachtcommandant Voet en agent Entrop verleenden hun medewerking door 'doof en blind' te zijn. Inspecteur Voerman en rechercheur Meyer konden de volgende morgen niets opmerkelijks vinden en de Rijksspeurhond Wanda nieste zich suf van de ruimschoots gestrooide peper. Korpschef Bakker is nog wel verhoord en heeft twee jaar voorwaardelijke celstraf gekregen.

Waarom de bovengenoemde onderduikers "Addie en Ellie" weer vertrokken van de Wieksloot is niet bekend, ook niet of zij toen al een relatie hadden. We mogen ervan uitgaan dat Addie in werkelijkheid Hans Mogendorff/Nathan Mekaan (1922-2012) geweest is, en met zijn echtgenote Sophia Bina de Winter/ Bina Mekaan (1916-2011) in 1995 Soest bezocht hebben. Na de Soester periode is het koppel naar Spanje gevlucht en zijn zij in 1947 illegaal naar Palestina getrokken. Daar heeft Nathan zich opgewerkt tot stadsingenieur van Beer-Sheva. Toenmalig archivaris Ton Reichgelt weet zich het bezoek in 1995 nog te herinneren: "Nathan vertelde met zichtbaar genoegen over het laten verdwijnen van het bevolkingsregister".

Naast de onderduikers deed Dirk nog meer verzetswerk, hij bespioneerde de Duitse strijdkrachten onder andere op Fliegerhorst Soesterberg. Dirk Kroon en zijn moeder (vader Dirk was op 3 januari 1944 op 76 jarige leeftijd overleden) bleven onderduikers ontvangen, waaronder Henriëtte S. Bernhard (1925-2008) en haar ouders rond begin 1944. Er ontstond een liefdesrelatie en zij verloofden zich. In juli 1944 deed de SD een inval in het huis van familie Kroon, Dirk was gelukkig niet thuis. Henriëtte werd wel ontdekt, haar ouders waren al elders ondergebracht, maar de Duitser zei alleen "Joden zijn ook mensen". Toch werd het beter geacht om Henriëtte elders onder te brengen en werd zij met haar ouders

Wieksloterweg WZ 3A

herenigd bij de familie Van Oordt in Bussum. Dirk werd in november 1944 bij een razzia in Bussum gearresteerd, maar kon zich bij een corrupte 'goede' Duitser vrijkopen. Na verraad werden zijn moeder en hij op 10 respectievelijk 11 december 1944 thuis gearresteerd, overgeleverd aan de SIPO (Sicherheitspolizei) en naar Amsterdam gebracht. Moeder Kroon werd weer vrijgelaten en heeft de oorlog overleefd, zij is in 1950 verhuisd naar Amsterdam.

Op 7 januari 1945 werd Kroon langs de provinciale weg Limmen-Uitgeest gefusilleerd, samen met negen anderen gevangenen, als vergelding voor een gedode Duitse soldaat. Dezelfde maand werd zijn enig kind David Kroon in onderduik in de Majellastichting in Bussum geboren. Dirk Kroon is begraven op de Eerebegraafplaats Bloemendaal, zijn graftekst luidt: moge het offer niet tevergeefs zijn. Te Castricum is een monument opgericht voor de herdenking van de fusillades op 7 januari en 6 april 1945.

Dirk Kroon heeft in 2007 postuum de onderscheiding "The Righteous Among The Nations" ontvangen op voordracht van zijn echtgenote Henrietta Schellenkens née Bernard en hun zoon David Kroon.

Bronnen;

Website Eerebegraafplaats Bloemendaal

Van Zoys tot Soest. Jan Onstenk, Hocus pocus pas met het bevolkingsregister van Soest. Zomer 1991 blz. 17 t/m 21

Gemeente Archief Soest, met dank aan Joop Akker

E-mail van de heer Ton Reichgelt

Website Yad Vashem

THUIS HEB IK NOG EEN ANSICHTKAART (2)

Van Gérard Derks kregen wij deze gescande afbeelding van een ansichtkaart met een onbekend boerenerf. De prentbriefkaart is uitgegeven in 1913 door Weenink en Snel uit Den Haag. Gezien het onderschrift zijn wij benieuwd of de locatie of de hoofdpersoon herkent wordt. Betreffende het vrouwtje zijn we weinig hoopvol, gezichtsherkenning is uitgesloten. Mocht iemand de originele foto toevallig wel hebben dan zou dat een concrete aanwijzing zijn. Misschien is boerenerf ook al een te grote benaming, alleen een poes maakt een woonhuis niet tot boerderij.

De foto doet mij een beetje denken aan de prentbriefkaarten waarop Jan Muis als plaggenhut bewoner staat afgebeeld, er wordt geposeerd alsof er niet geposeerd wordt en het een spontane foto betreft. Ergonomisch bekeken heeft de vrouw een erg onlogische houding, als zij de pan wil schoonmaken zou je deze toch omhoog zetten. Ook de deksel op het straatje is erg onhygiënisch. Tenslotte zet je een schoteltje voor de kat niet midden voor de deur maar er net naast. De kanten muts van de vrouw geeft ook weinig houvast. Graag een reactie bij een aanknopingspunt.

De Hart Boys 1947

DE WIJK 'T HART IN DE JAREN TUSSEN 1930 EN 1955 (DEEL 1)

Dit is het eerste deel van het verhaal over de jeugdjaren van Jan Veldhuizen in de wijk 't Hart, geboren aan de Belvédèreweg. Het verhaal is enigszins bewerkt en aangevuld door Piet van Elteren, die zelf ook een deel van zijn jeugd daar heeft doorgebracht.

Door Jan Veldhuizen, m.m.v. Piet van Elteren

Ik herinner mij 't Hart, ondanks verschillende geloofsovertuigingen, als een hechte gemeenschap waar de mensen veel voor elkaar over hadden. Die verschillende geloofsovertuigingen zorgden ervoor dat de jeugd hun opleiding volgde aan de school die bij hen paste. Mijn vrienden zaten net als ik op de Openbare Lagere School aan de Beetzlaan (de huidige Prins Willem Alexanderschool). De katholieke jongeren gingen naar de Mariaschool aan de Mariastraat, met meester Nijhuis als schoolhoofd. De protestantse kinderen hadden het moeilijker. Die moesten helemaal naar de "School met den Bijbel" (de Da Costaschool) aan de Prins Bernhardlaan, met schoolhoofd Van der Flier.

Op straat maakte het allemaal niets uit op welke school je zat. We waren simpelweg 'De Hart Boy' die in onze buurt een schitterende jeugd beleefden, ondanks dat we maar weinig te "makken" hadden. Veel, heel veel is er inmiddels veranderd als ik terugdenk aan de tijd dat ik als klein jongetje op de Belvédèreweg 3a woonde. De Belvédèreweg ontleent zijn naam aan de belvédère (een dure naam voor een uitkijktoren) die er in het bos stond. Dit houten gevaarte van zo'n 20 meter hoog heeft er tot 1930 gestaan.

Ik denk dan aan het oude bos van Beckeringh dat grensde aan de Belvédèreweg. Daar werd aan de overkant van waar wij woonden het vroegere bedrijf Foxboro gevestigd. Daarvoor in de plaats is TBS en Ballast Nedam gekomen. De weg eindigde bij het Oude Grachtje waarlangs later de Koningsweg werd aangelegd, dwars door het bos van Beckeringh dus.

Aan de overkant van het Oude Grachtje woonde op nummer 5 de familie Bos en heel in de verte kon je de boerderij van Wout Berkhof tussen de weilanden zien liggen. Het voetbalveld van de katholieke vereniging DIOS (Door Inspanning Ontspanning Soest) lag links aan het einde van de weg.

De grote inspirator van deze voetbalvereniging was de heer N.C. Baltus, die woonde aan de Krommeweg en werkte op Mariënborg. Zijn zonen Nico, Anton en Jan hoorden bij de Hart Boys. De dochter van het gezin heette Dora. De vereniging ging later samen met de katholieke vereniging Be Quick en ging als fusieclub verder onder de naam B.D.C. Op dit DIOS-terrein speelden wij met de jongens van 't Hart jarenlang onze onderlinge partijtjes. Rinus van Breukelen, zoon van aannemer Willem van Breukelen van de Korte Hartweg, had toen al een echte leren bal, dus Rinus besliste wie er mee mochten doen. Wel was het verboden om op het DIOS terrein te voetballen, want het paard van Dorus de Zoete, groenteboer aan de Hartweg, graasde daar. Daar stoorden wij ons natuurlijk niet aan en we voetbalden er dagelijks tot het donker werd.

Als de oude Dorus op zijn transportfiets verscheen en de jacht op ons opende, stoven wij naar alle kanten. Op het toenmalige DIOS terrein staat nu de golfkartonfabriek van Smurfit.

Het tegenwoordige Oude Grachtje langs de Koningsweg is door de komst van de Nieuwe Gracht gedegradeerd tot een slootje. Toentertijd was het Oude Grachtje een snel stromend en helder watertje waarin veel snoeken zaten. Smid Piet Schouten (Pieter Kaatje, eigenlijk Piet van Kaatje) was een fenomeen in het zogenaamde strikken van snoeken en al snel hadden wij ook door hoe dat werkte en werden de jongens van t Hart ook snoekenstrickers. Ook zat er veel paling in het Oude Grachtje, maar vooral in de Praamgracht bij de Scheve Brug. Pieter Kaatje zette daar fuiken en haalde op die manier heel wat vis binnen.

Zakgeld kregen wij nauwelijks, het was er simpelweg niet, en om wat te verdienen zochten wij allerlei mogelijkheden om wat centjes te vergaren. Dat deden wij onder andere door eikels te rapen. Zakken vol verzamelden wij en leverden dat dan in bij Bart van den Brink aan de Laanstraat 78. Alles werd met een unster gewogen. Prijs per kilogram: Inlandse eikels 1 cent en Amerikaanse eikels 2 cent. Ook beukennotjes werden er geveegd (Harm Adams was daar een expert in).

Dan was ook nog vaste prik de tochtjes naar het 'Moeras' en het Pluismeer. In het Pluismeer werd er wel gezwommen, maar wij kwamen er vaak vuiler uit dan toen wij erin gingen. We hadden wel veel plezier.

Behalve voetballen op het DIOS-terrein deden wij dat ook op de 'Driest'. Volgens Piet 't Lam van het Weteringpad betekent 'Driest' onbebouwde grond. Piet heeft op zijn tegenwoordige huis aan de Schaepmanstraat 64 een bordje hangen met de tekst 'Op den Driest'.

Over de na de oorlog volgebouwde Driest met onder andere de Schaepmanstraat, Troelstrastraat enz. liep een zandpad van de Hartweg naar de Koninginnelaan, uitkomend ongeveer waar vroeger de familie Iseger woonde. De familie Iseger met onder ander Joop (chauffeur bij Tensen), Wil en Stien. De laatste zat op de Openbare Lagere School bij mij in de klas.

In de buurt was nog een paadje, het Paadje van Seezink. Dit smalle paadje liep vanaf de Nieuwstraat tegenover de Merelweg naar de Hartweg en kwam uit tegenover het huis van de familie Grift. Het paadje van Seezink werd in de volkmond zo genoemd, omdat in een klein alleenstaand huisje halverwege het paadje de nogal forse mevrouw Seezink woonde, die door

haar omvang nog maar net door het paadje kon lopen.

Aan de Hartweg woonde ook Henk Onwezen, bijgenaamd 'De Smalle Kater'. Henk had een broer Evert, bijgenaamd 'Duukje', die olie uitventte met een tweewielig karretje met een hit ervoor. Na afloop van zijn dagelijkse rondgang langs zijn klanten belandde 'Duukje' nogal eens in het café van Geurtje Sukel aan de Laanstraat (inmiddels in 1971 gesloopt voor uitbreiding Soest). Als Evert zijn drankje(s) genuttigd had en te vermoeid was om alleen naar huis te rijden, legden de café-bezoekers Evert simpelweg in zijn oliekar en met een 'vort peerd' stapte het hitje feilloos via Laanstraat en Vinkenweg naar de Hartweg (er was toen nog weinig verkeer), waar broer Henk de vermoeide Evert in bed legde.

Dorus de Zoete

's Avonds waren de Boys ook altijd actief. Verzamelpunt was 'De Hoek', de lantaarnpaal op de kruising Beckeringhstraat/Belvédèreweg tegenover de Krommeweg. Daar werden de plannen voor de avond gesmeed. In de herfst appeltjes pikken uit de boomgaard van de heer Blom die woonde aan de Beckeringhstraat 25. Zijn boomgaard liep naar achteren waar nu de huidige Thorbeckestraat ligt. Ook werd er vaak een bezoek gebracht aan de boomgaard van de weduwe Berkhof (tante Betje) Zij woonde waar nu het bedrijf van Yves Rocher is gevestigd, haar woning grensde dus aan het bos van Beckeringh. Een van onze favoriete spelletjes was het zogenaamde 'paalveroveren'.

Wij organiseerden ook wielervedstrijden waarbij de jongere Hart Boys het opnamen tegen oudere, gerenommeerde renners als Hessel de Zoete, Jan Kruseman, Jan Elling en zo meer. De route liep vanaf 'De Hoek', Beckeringhstraat, Koninginnelaan, Biltseweg (dat kon allemaal nog omdat er weinig verkeer was), vervolgens Vredehofstraat, Regentesselaan, Koninginnelaan, Nieuwstraat, Beckeringhstraat met als finish 'De Hoek'. Het gebeurde nog al eens dat de oudere renners met

Evert Onwezen 'de olieman'

hun echte racefietsen het aflegden tegen de jonge Hart Boys. Daar beleefden wij natuurlijk veel plezier aan.

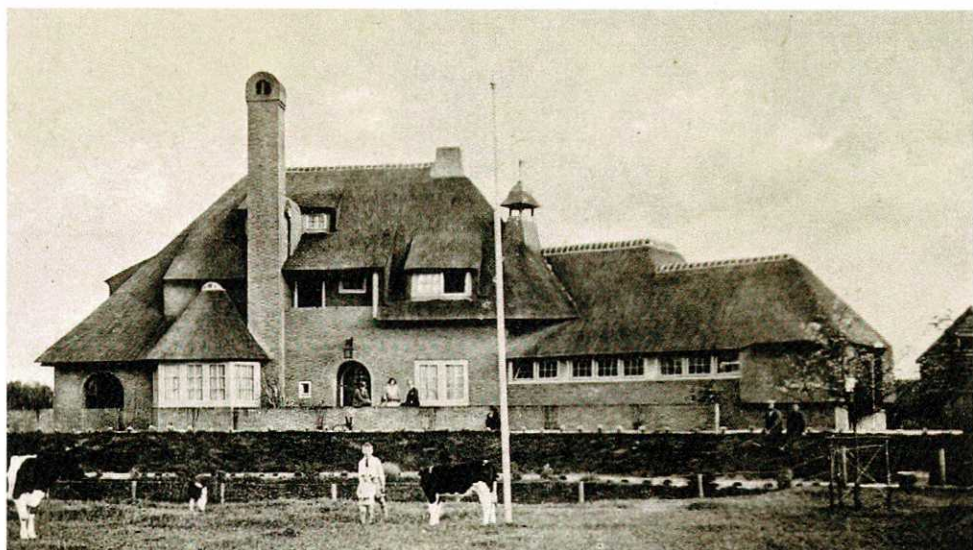
Soest breidde uit en ook 't Hart zag veel nieuwe bewoners komen. De 'Driest' werd volgebouwd, er kwamen nieuwe straten als de Schaepmanstraat, Troelstrastraat,

Thorbeckestraat en Groen van Prinstererstraat met daaraan vele woningen. Oude woningen die in de weg stonden moesten verdwijnen, onder andere aan de Belvédèreweg de bakkerij van Gerrit Kruseman, de smederij van Piet Schouten (Pieter Kaatje), de woning van Hendrik van Geijtenbeek aan Belvédèreweg 10 (Hendrik was tuinman van de familie Beckeringh) en ook het huis van Kobus Verkerk in het bos moest worden gesloopt. Aan het einde van de Beckeringhstraat waar vroeger Roel van Hornsveld zijn voor de verkoop bestemde prachtige bloemen kweekte, startte O.L. Zimmerman zijn bedrijf T.B.S. dat onder leiding van zijn schoonzoon E.S. Raatjes tot grote bloei kwam en oprukte naar het voormalige bos van Beckeringh. Later, in de vijftiger jaren verkocht de gemeente zelfs een gedeelte van de Belvédèreweg aan T.B.S. vanaf de Beckeringhstraat tot bij de katholieke begraafplaats. Hierdoor werden de bewoners Ben Rademaker (hij woonde in het houten huisje DJAGA) en Peter Veldhuizen van een rechtstreekse verbinding met de Beckeringhstraat afgesloten.

De eerste tien jaren dat ik woonde aan de Belvédèreweg waren fantastisch. Met Joop, Henk, Cor en Richard van Hunen en de op 't Hoogt wonende broers Jan, Tom, Bob en Max Jansen werd van alles uitgespookt, zoals onder andere het met de katapult schieten op de 'potjes' van de lantaarnpalen. Daardoor moest PUEM-man Werkhoven van de Vinkenweg keer op keer op de hem zo bekende wijze in de palen klimmen om de door ons aangerichte schade te herstellen.

In een volgende aflevering meer over de oorlogsjaren en de middenstand op 't Hart.

PRINCECAMP

Door Ton Hartman

Aanvankelijk lag het in de bedoeling om in het landelijke jaar van de buitenplaatsen (2012) alle in Soest en Soesterberg beschrijvingswaardige landhuizen in een themanummer te bundelen. Om verschillende redenen is daarvan afgezien en besteden we in dit blad aandacht hieraan. Als eerste een nog bestaande maar tamelijk onbekend landhuis Birkstraat 106

Dat dit landhuis opgewaardeerd wordt tot buitenplaats is misschien iets te veel eer, maar de vroegere grandeur loont zich wel tot een beschrijving. Er is niet veel geschreven over dit huis en zijn bewoners, zelfs de naam is maar bij een enkeling bekend.

De Princecamp ontleent zijn naam aan het bouwland waarop deze villa gebouwd is. Bij de boeren in de naaste omgeving is de naam nog bekend net als het iets verder gelegen Schapenkamp. Helaas heeft de naam geen enkele verbintenis met de Koninklijke familie. Het zou heel goed kunnen zijn dat de grond vernoemt is naar de vroegere gebruiker Hendrick Jansz Prins, deze was in 1662/1663 woonachtig in een van de daggelderswoningen op de buitenplaats "Heuvel en Daal". Mogelijk was hij tuinman bij de familie Bartolotti aldaar, en mocht hij het bouwland voor eigen gebruik betelen (bron: Soest en Soesterberg in de 17de en 18de eeuw)

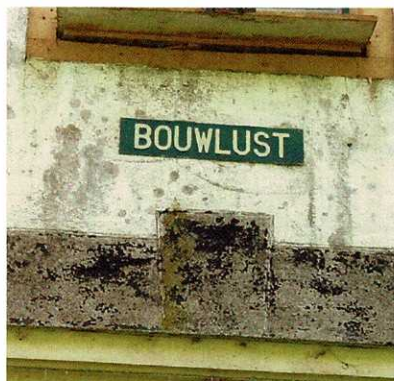
BOUWLUST IN LAAG HEES AAN DE TURFWEG 5: EINDE VAN HET VERVAL?

Vele fietsers en wandelaars zullen tijdens hun tocht de vervallen boerderij Bouwlust in Laag Hees hebben opgemerkt. De boerderij is idyllisch gelegen maar enigszins verwaarloosd. De boerderij en landerijen behoorden eerder tot het Landgoed Pijnenburg, net als andere delen van Laag Hees. Het is daarom niet verwonderlijk dat het hele gebied van Laag Hees in de volksmond Pijnenburg genoemd werd. Het is de verdienste van onder andere Jean Meerts dat het nu weer bekend staat als Laag Hees. Bouwlust blijkt al meer dan 160 jaar oud te zijn, het is rond 1849 gebouwd. Er zijn ontwikkelingen die duiden op veranderingen. Dat is hoopgevend, want de vervallen boerderij is de laatste decennia van minder aanzien dan de hofstede van weleer.

Door Henk Groenesteijn en Ton Hartman

Bouwlust in de 70e jaren

De ligging van Bouwlust

Aanvankelijk woonden de bewoners van Bouwlust aan de Pijnenburgerlaan, tegenwoordig is het adres Turfweg 5, merkwaardig want er is geen raadsbesluit bekend van de naamgeving Turfweg. Dit in tegenstelling tot de Pijnenburgerlaan die op 31 oktober 1917 zijn naam kreeg. De huidige Turfweg - vroeger het laatste stuk van de Pijnenburgerlaan - loopt naar de Wieksloterweg en is één rechte laan, die met eiken is beplant.

Boerderij of hofstede Bouwlust is gebouwd rond 1849. Nabij deze plek hebben daarvoor al een tweetal huizen of boerderijtjes gestaan, wat te zien is op de kadastrale kaart van 1832. We gaan nog verder terug naar de 'pre-kadastrale kaart', deze voorloper van het kadaster is rond 1810 opgemeten en getekend door de landmeter J. Glimmerveen met behulp van Arend Tesselhoff en Johannis Staal. Op de 21ste van de Wintermaand (december) hebben de heren maar liefst 52 percelen gemeten in het gebied Laag Hees. Onder deze percelen was een heideveld waar later Bouwlust zou verrijzen en de grond in cultuur gebracht zou worden. Het heideveld behoorde toen aan Nicolaas Wilhelmus Budding, maar deze had het al overgedragen aan David Cornelis van den Berg. Bij de invoering van het kadaster in 1832 was Andries de Wilde (1781-1865) van landgoed Pijnenburg eigenaar, maar het grootste gedeelte was nog heide. De situatie is in 1862 duidelijk veranderd: "Een Boerenhofstede genaamd Bouwlust met zes bunders, 6 roeden, 13 ellen bouw- en weiland en daarbij zijnde getimmerten". In 1865 de Hofstede "Bouwlust", bestaande uit huis, stal, hooiberg, bouw- en weiland, hakhout, bosch en heide, gelegen te Soest, sectie F 10, 11, 12, 13, 464, 494 t/m 498, 500 t/m 503, 567 t/m 570.

Andries de Wilde

Andries de Wilde is rijk geworden door de koffiehandel in en met Nederlands – Indië en investeerde de winst in onroerend goed, waaronder boerderijen in Laag Hees. In 1823 kocht Andries de Wilde het landgoed Pijnenburg van rentenier Rozerik. De Wilde liet zijn eigen woning op de buitenplaats Pijnenburg aan de Biltseweg

aan de Baarnse zijde in 1835 verbouwen en uitbreiden. Ook liet De Wilde vervolgens een koetsierswoning en zes boerderijen bouwen, die hij naar zijn kinderen vernoemde: Andrieshoeve, Lodewijckshoeve, Christoffelhoeve en Gerritshoeve (nu Wijkerhoek). De namen van zijn zoons waren daarmee gebruikt en het lijkt voor de hand te liggen dat hij met naamgeving met zijn dochters verder zou gaan. Het echtpaar De Wilde-Neijtzell heeft zeven dochters gekregen, maar de naam Charlotte komt niet voor, zelfs niet als tweede of derde (doop)naam, terwijl er wel een Charlottenhoeve is gebouwd! Nu had Andries ook wat voorkinderen (welke hij geadopteerd en mee naar Nederland heeft genomen) maar om daar nu een hoeve naar te vernoemen! Misschien was hij wel van plan om Bouwlust te vernoemen naar dochter Maria (1830-1850), maar gooide haar overlijden zijn plannen in de war. Andries de Wilde heeft voor die tijd wel een degelijke boerderij gebouwd, zo heeft hij toen al voor dakpannen gekozen in plaats van riet, wat goedkoper was. Ook de voorgevel verraaft een zekere grandeur met een groot venster geflankeerd door twee kleinere vensters. Het kepervormig bovenlicht zien we niet bij de andere Pijnenburg boerderijen. Wel zichtbaar waren de 'Pijnenburg kleuren' op de luiken voor de ramen. Het 'klein onderhoud' zoals schilderwerk moest door de pachter gedaan worden, maar dan wel op de voorwaarden van de landheer. Zo had de laatste pachter niet de juiste kleur geel gebruikt en kon hij voor eigen rekening opnieuw schilderen. Het woongedeelte, dat gewoonlijk kleiner is dan het stalgedeelte, lijkt bij Bouwlust bijna even groot als het stalgedeelte, terwijl de pacht toch in de stal verdient zal moeten worden! Bij 'bouwlust' moet u denken aan het verbouwen van akkerbouwgewassen.

Andries de Wilde

Familie Insinger en landgoed Pijnenburg

In 1860 verkocht De Wilde het noordelijke deel van zijn landgoed aan het latere Tweede Kamerlid mr. Herman Albrecht Insinger (1827-1911), directeur van de Amsterdamse Kanaalmaatschappij. Oudere generaties van de familie Insinger hadden hun kapitaal onder andere verdiend met de slavenhandel in Suriname (bron Stadsarchief Amsterdam). Op het zuidelijke deel liet De Wilde een nieuwe villa Zuid Pijnenburg (nu De Hoefslag) bouwen. Na de dood van De Wilde in 1865 kocht H.A. Insinger ook de rest van het landgoed. Tot op heden (2016) is Pijnenburg altijd in het bezit van de familie Insinger gebleven, al werden later delen van het grondbezit verkocht aan ondermeer Natuurmonumenten.

Op latere leeftijd verhuisde Herman Albrecht Insinger naar Parijs. Landhuis Pijnenburg herinnerde hem teveel aan het voortijdige verlies van zijn echtgenote en drie zoons door de ziekte tuberculose. Het huis bleef toen waarschijnlijk onbewoond op wat personeel na van 1890 tot 1910. Hij financierde een schoolgebouw in Hees, het gebouw dat 99 jaar heeft bestaan, nu is er enkele jaren nieuwbouw op dezelfde plek. De school kreeg de naam van de weldoener en heette dus de Insingerschool en de straatnaamcommissie doopte de Schoolstraat om naar Insingerstraat. Het is aannemelijk dat de kinderen, die op boerderij Bouwlust opgroeiden, onderwijs hebben genoten op deze school. Toen Herman Albrecht in 1911 stierf, werd diens kleinzoon Edmond Herman Deodatus Insinger (1892-1951) eigenaar middels een legaat. Zijn vader Jan Herman (1854-1918) was vanwege beginnende symptomen van tuberculose geëmigreerd naar Egypte. Edmond liet de buitenplaats kort voor de Eerste Wereldoorlog verbouwen en moderniseren en woonde er permanent. In 1917 liet hij door de Haagse architect J.A. Cramer een nieuw koetshuis bouwen aan de Biltseweg. Ook hotel-restaurant Groot-Kievietsdal aan de Hilversumsestraatweg werd in opdracht van E.H.D. Insinger gebouwd. In 1951 werd zijn zoon en de latere ambassadeur J.H.O. (Odo) Insinger (1918-2008) eigenaar van het landgoed. Zijn zuster Annelies (Anne Elisabeth) kreeg ook een deel van de erfenis van haar vader. Bouwlust met landerijen kwam haar toe. Haar man was projectontwikkelaar. Ze zijn later gescheiden. Broer Odo en zus Annelies hadden al eerder het bezit van hun vader verdeeld. J.H.O. Insinger had zijn bezit aan de Baarnse kant van Pijnenburg en A.E. Insinger aan de Soester kant. Ook had zij Eindegooi in Hollandsche Rading als bezit. Zij heeft de boerderij verkocht aan Elisabeth Floor, voormalig huisarts in Soest.

Bewoners/pachters.

In ons land is via het kadaster al sinds 1832 een goede openbare registratie van de eigendomssituatie, voor pacht is het een heel gepuzzel om betrouwbare gegevens op tafel te krijgen. Op basis van losse vermeldingen, adresboeken en bevolkingsregisters hebben we de volgende families gevonden:

Familie Schimmel

Waarschijnlijk is de eerste pachter van Bouwlust Arie Schimmel (ca. 1806-1868), in het kasboek dat eigenaar Andries de Wilde bijhield wordt hij als bouwman van Bouwlust genoemd. Mogelijk was hij ook al boer op de eerdere bebouwing. Zijn eerste huwelijk was met Francijntje van Harselaar (1789-1835), het tweede huwelijk met de weduwe Cornelia Schrans (rond 1808-1866). Zij was met haar eerste man Cornelis de Koning (rond 1801-1844) ook al op Hees woonachtig.

Familie Groene(n)steijn (18?? – 1913)

De familie Groenesteijn is sinds circa 1829 woonachtig in Soest. Waar de eerste generatie met vader Tijmen Groenesteijn (ca. 1801-1852) (ook wel De Wit genoemd) precies heeft gewoond is niet bekend. Bij de geboorte van de kinderen woonden ze "op Hees", hij was daghuurder. Hij kwam uit het gehucht Hamersveld (Leusden). Zoon Theunis (Theus) Groenesteijn (1834-1906) en zijn echtgenote Dirkje van de Wepel (1834-1898) woonden op Bouwlust. Bij de landbouwtelling van 1903 krijgen we een indruk van de grootte van het bedrijf: hij was pachter van 5 ha bouwland en 3 ha grasland. Van het bouwland was 2 ha winterrogge, ½ ha aardappelen en een ½ ha haver. De veestapel bestond uit 2 paarden, 6 melk- en kalfkoeien, 4 trekossen, 14 varkens, die per 1 december zonder biggen waren, en 40 hoenders. Nadat Theus als weduwnaar stierf in 1906 werd er een boelhuis gehouden. Zoon Cornelis Groenesteijn (1873-1914) was in 1899 gehuwd met zijn buurmeisje Neeltje van Garderen (1879-1947). Waarschijnlijk woonden ze op Bouwlust bij vader in, maar zij hadden bij de erfenis geen bevoorrechte positie want volgens de advertentie werd ongeveer de gehele boedel verkocht. Aanvankelijk woonden ze in Soest, maar zijn op 8 februari 1913 naar boerderij Oost-Indië in Baarn vertrokken. Ook de ongehuwde broer Johannes (1869-19??) verhuisde mee. Dit was ook een pachtboerderij, behorende bij landgoed Groeneveld. Cornelis is in Amsterdam overleden aan een bacteriële infectie. Neeltje hertrouwde in 1915 met de landbouwarbeider Gijsbert Evers, mogelijk was hij al boerenknecht op Bouwlust. Kleinzoon van Cornelis en zoon van Theus jr, veehouder Bertus Groenesteijn en echtgenote Tuke Fockens, kwamen in 1974 naar Soest met hun gezin om op boerenbedrijf Muizenburg, Biltseweg 29 en eveneens een 'landgoed Pijnenburg boerderij', tot 2007 veehouder te zijn. Na 61 jaar kwam er weer een Groenesteijn op Pijnenburg. Ondertussen wonen twee nazaten met hun gezinnen van de Bouwlustbewoners uit het Hezerveen in het Soesterveen.

DE NOTARIS A. N.
te AMERSFOORT, zal op **D**
S MEI 1906, des voormie
ten sterfhuize van TEUNIS
STEIN, op Bouwlust te SO
Pijnenburg,
om contant ge
publiek verkoo
 1 donkerbruin afta
naard. 1 donkerb

Familie A.J. Waardenburg en familie T. Schimmel

Alleen een vermelding in de adresboeken van respectievelijk 1921 en 1924 hebben we kunnen vinden. Nader speurwerk zal zeker nog wat gegevens opleveren.

Familie J. van Dijk (1927 – 1933)

De heer B. Eits, kleinzoon van opa Van Dijk vermeldt: "Ik weet zeer weinig van Bouwlust af, niemand die daar toen woonde is nog in leven. Mijn opa Van Dijk woonde in Geestdorp, een buurtschap bij Woerden. In 1927 trok hij naar Soest, dus van het veen naar het zand. Daar zette hij zijn boerenbedrijf voort, maar ik heb nooit de indruk gehad dat hem dat enige weelde heeft gebracht. 's Zomers hadden ze pensioengasten, wat veel leven in de brouwerij bracht. Zal ook wel een noodzakelijke bijverdienste geweest zijn. In 1933 zijn ze van de boerderij verhuisd naar de Dorresteinweg (als ik het goed heb)." Een dochter van Jacob van Dijk en Janna van Eijck trouwde met een Soester die bij de marechaussee op Paleis Soestdijk werkte. Hun zoon is de heer B. Eits, woonachtig te Gouda. "Nog wat jaartallen: Jacob van Dijk geboren 3 juni 1874 te Woerden, overleden 1 febr. 1950 te Soest. Op 30 juli 1896 gehuwd te Woerden met Janna Adriana van Eijk, geboren 8 juli 1875 te Woerden, overleden 29 dec. 1936 te Soest. De heer Eits vraagt zich af: "Waarom ging onze opa naar Soest? Ik krijg dat niet duidelijk. Moest hij weg uit Woerden omdat zijn boerderij, die hij wellicht pachtte, verkocht werd? Wel wordt het

mij duidelijker dat hij in Soest hard moest werken en "niets" verdiende, omdat de boerderij niet rendeerde, in tegenstelling tot de Woerdense boerderij." Zou dit ook met het weinige land dat behoorde tot het bedrijf te maken hebben gehad? Weinig land betekent ook weinig koeien. Een bedrijf is dan niet verder te ontwikkelen om rendabel te worden of te blijven. Pensionhouder als nevenverdiende zou zeker een lucratieve zaak zijn geweest. Zeker in zo'n landelijke omgeving bij gehucht Hees. Gezien de foto van de gasten was het aangenaam vertoeven op Bouwlust en hebben zij daar op die idyllische plek vele vreugden genoten. Niet in geld uit te drukken, maar voor de geest een genot. Familie Van Dijk is er niet rijk van geworden, maar hebben de gasten in hun rijkdom van natuurschoon en van leven in en met de natuur een onuitwisbare dienst verleend.

Familie Verhagen (ca. 1935-ca. 1947)

Aart Verhagen (1874-1961) en Lena Verhagen-de Jong (1882-1973) woonden en werkten vanaf 1929 in Soest, eerst op boerderij/pension "Boschzicht" aan het Eerste Heeserlaantje 1, maar in 1935 verhuisden ze naar Bouwlust. Naast de veehouderij was Aart ook werkzaam als chauffeur bij een meelfabriek. Ook zij hadden in het zomerseizoen een pension voor extra inkomsten voor wie in de bossen en duinen wilde vertoeven. Omstreeks 1947 is het echtpaar met de nog thuiswonende kinderen verhuisd naar de Wieksloterweg OZ 73.

Familie De Groot (13 april 1950-ca. 1974)

De oplettende lezer zal bemerkt hebben dat er een hiaat in de bewonerslijst zit, de boerderij heeft zeker twee jaar leeggestaan. Opmerkelijk want direct na de oorlog was er woningnood en ook vele jonge boeren waren op zoek naar een boerderij. Wel was toen de pachtbescherming nog niet zo goed geregeld, en was de macht van de verpachter aanzienlijk. De zoektocht naar een nieuwe pachter leverde alweer resultaat op uit het "Groene Hart van Nederland": Martinus de Groot (1924-2015) kwam uit Woerden en Elisabeth H. de Groot-Nap (1926-2014) uit Kamerik. Dit echtpaar kunnen we beschouwen als de laatste boeren op Bouwlust en met het gezin ook als laatste reguliere

BOELHUIS.

De Notaris A. O. DAMMERS te SOEST zal op DONDERDAG 26 APRIL 1934 des voorm. 10 UUR o.d. Hofstede „Bouwlust” v. d. Heer J. v. Dijk, Pijnenb.laan 5, Soest, wegens vertrek om contant geld

PUBLIEK VERKOOPEN:

11 koeien (waarvan 3 zomerk.) 1 pink, 3 zogen met biggen, 3 kalveren, pl.m. 100 jonge kippen, tilbury, boerenw., diew.kar met gierbak, karn, 4 weikuipen, kaaspers, kaasplanken, pekelbak, kortmachine, biettmaschine, eggen, ploegen, grepen, kruiw., en verdere landb. gereedschappen, harmonica, enz., enz., alsmede EENIGE MEUB. GOEDEREN w.o. een eikenh. kabinet.

Bezichtiging op den dag der verkooping voorm. 8—10 uur.

Familie Verhagen

bewoners van de boerderij. De datum die in de kop staat vermeld is geen willekeurige datum, het is de trouwdag van het stel. Naast melkveehouder met circa tien melkkoeien hadden zij ook een kleine vleeskalverhouderij. In een half jaar tijd werden de stierkalveren en overtollige koekalveren uit de melkveehouderij 'afgemest', om het vlees blank te houden werden ze binnen gehouden en kregen geen ruwvoer. Dierenwelzijn was toen nog geen item, terugkijkend kunnen we wel zeggen dat het toen 'echte kistkalveren' waren. De funderingen van de kalverschuren zijn anno 2016 nog duidelijk zichtbaar, de bovenbouw is bij de verhuizing meegenomen. Martinus de Groot is ook bekend geworden als gemeenteraadslid in Soest, hij vertegenwoordigde aanvankelijk de Boerenpartij, een partij die we nu zouden omschrijven als populistisch en conservatief. De landelijke voorman Hendrik Koekoek haalde geregeld het nieuws, vaak om zijn goedbedoelde maar hilarische opmerkingen. Bij de eerste partijscheuring koos De Groot voor Binding Rechts, later nog voor het Gereformeerd Politiek Verbond. Hij heeft van 6 september 1966 tot 3 september 1974 deel uitgemaakt van de gemeenteraad van Soest. Een wat oudere buurtbewoner prees zijn 'gezonde boerenverstand' in het politieke debat. Daarna is het gezin De Groot, bestaande uit twee zoons en vier dochters, naar het noorden van het land getrokken om daar weer verder te boeren. Normaal heeft een pachtende boer het voorkeursrecht om

de boerderij te kopen, maar bij een landgoed zijn de regels anders. Wel heeft mevrouw Floor de laatste jaren pacht overgenomen en de door de pachter aangebrachte verbeteringen betaald. Dochter Tiny de Groot wandelt nog weleens door Laag Hees, met enige weemoed denkt ze dan terug aan haar gelukkige jeugd. Maar het doet haar ook verdriet dat de boerderij waar haar ouders zoveel energie in gestoken hebben nu in zo een desolate toestand verkeert!

De toekomst van Bouwlust

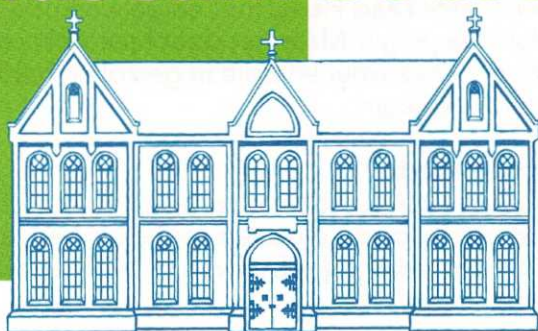
Wie daar zal gaan wonen, zal van de natuur en de vrijheid zeker genieten. Het is uit cultuurhistorisch oogpunt gezien zonde als het verval verder voortschrijdt, dan is historiserend herbouwen te verkiezen boven 'teruggave aan de natuur'.

Bronnen:

- Baarnsche Courant 20 april 2016: Lezing Baerne: geschiedenis en beheer landgoed Pijnenburg - Gooi-en Eemlander 01.04.1906: advertentie inboedelverkoop Bouwlust
- Onderzoek van de heren Jean Meerts, Gérard Derks en Ton Hartman,
- Heer Bert Eits, kleinzoon van Jacob en Janna van Dijk
- Heer (Huibert) Bertus Groenesteijn, kleinzoon van Cornelis Groenesteijn (overl. 1914)
- Heer R.A. Corbeij, achterkleinzoon van Aart en Lena Verhagen
- Mevr. Tiny de Groot
- nl.wikipedia.org: Pijnenburg (landgoed)
- Archief Eemland en Gemeente archief Soest

Museum Soest

Historie en wisselexposities

Openingstijden: het gehele jaar op zaterdag en zondag
van 13.30 tot 17.00 uur

(In de periode van 1 juli tot en met 30 september ook op woensdag en
vrijdag middag, op dezelfde tijden).

In dit museum vindt u historie en wisselexposities. Vanaf 17 juni 2016 tot
en met 23 september 2016 kunt u de volgende wisseltentoonstellingen
bekijken:

- Een expositie van schilderijen van Bert Willemsen
 - Een expositie van schilderijen van Marijke Pappot
 - Een tentoonstelling van sieraden en sierraden van Borka Florentinus
 - Een tentoonstelling van schilderijen van Myrna van Schoonhorst.
- Daarnaast kunt u de permanente expositie over oud Soest bekijken
waar recent aan toegevoegd zijn:
- Het bodemprofiel van het opgravingsveld in de omgeving van de Staringlaan
 - Het mechanische uurwerk uit de toren van de Petrus & Pauluskerk

Leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg
hebben vrij toegang tot het museum.

Meer informatie: www.museumsoest.nl – info@museumsoest.nl

Museum Soest
Steenhoffstraat 46
3764 BM Soest
035-6023878

De leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.

Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Genealogie:	Wim Routers	routers@xmsnet.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis:	Wim de Kam	wpdekam@kpnmail.nl	035-5880048
Commissie ruimtelijke kwaliteit:	Gérard Derks	gjm.derks@chello.nl	026-3644051
Evenementen commissie:	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Werkgroep Soesterberg:	Henk Schimmel	histversoesterberg@gmail.com	0346-351690
Website en Verdwenen Soest:	René van Hal	halrenevan@xsmnet.nl	035-6020573
Redactiecommissie:	Dick van Fulpen Piet van Elteren, Ton Hartman		
Redactie-adres	Ton Hartman,	Birkstraat 109, 3768 HD Soest - ton.hartman@telfort.nl	035-7851770
Layout	Menno Zweers	(Omslag Wim Routers)	

De contributie per jaar:

€ 20,00 voor leden in Nederland - € 35,00 voor leden in het buitenland - € 35,00 voor het bedrijfsleven - Betaling contributie op rekeningnummer NL66RABO0359902235

Losse oude nummers: Verkrijgbaar bij het redactieadres Leden € 2,50 Niet leden € 5.00

Copyright - Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Indien niet anders aangegeven komen de afbeeldingen uit de collectie van de HVS en/of uit het Gemeente Archief Soest

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en beeldmateriaal.

De HVS is een erkende ANBI organisatie

PRACTICUM PRINT

MANAGEMENT

HVS - HISTORISCHE VERENIGING SOEST / SOESTERBERG

Al 35 jaar is de historische vereniging een actieve club waar we graag nieuwe leden verwelkomen.

Wat bieden wij u als lid aan:

- Elk kwartaal het verenigingsblad "Van Zoys tot Soest"
- Elk jaar wordt een fietstocht en busexcursie georganiseerd
- De Klitsavond, een gezellige avond met een quiz
- Gratis toegang tot Museum Oud Soest
- Lezingen over allerlei onderwerpen
- Werkgroep Soesterberg

Wij beheren de websites www.hvsoest.nl, www.soestopdekaart.nl en www.verdwenensoest.nl. Verder geven we boeken uit, werken we met de gemeente samen betreffende monumentenzorg, archiefbeheer en Open Monumentendag. Voor alle vragen over historisch Soest(erberg): info@hvsoest.nl. De contributie is € 20,- per kalenderjaar.

Historische Vereniging Soest/Soesterberg - Steenhoffstraat 46 - 3764 BM - Soest
Telefoon: 035-5885399 - IBAN: NL66 RABO 0359 9022 35 - secretariaat: info@hvsoest.nl

INSCHRIJFFORMULIER:

Naam en aanhef: fam./dhr./mevr.:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Telefoon:

E-mailadres:

Handtekening: